

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN
BEŞ-ALTI YAŞ ÇOCUKLARDAKİ SOSYAL BECERİLERİN
BAZI ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(Elazığ İli Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serpil PEKDOĞAN

Malatya, 2011

T.C

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN
BEŞ-ALTI YAŞ ÇOCUKLARDAKİ SOSYAL BECERİLERİN
BAZI ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(Elazığ İli Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serpil PEKDOĞAN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gökçe TEKİN

Malatya, 2011

KABUL VE ONAY SAYFASI

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

Serpil PEKDOĞAN tarafından hazırlanan "Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklardaki Sosyal Becerilerin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, [Sınav Tarihi 28/06/2011] tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan:

Doç. Dr. Hasan Demirel

Üye (Tez Danışmanı):

Yrd. Doç. Dr. Baki DUY

Üye:

Üye:

ONAY

...../...../201..

Prof. Dr. Sebahattin ARIBAŞ
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yrd. Doç. Dr. Gökçe TEKİN'in danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklardaki Sosyal Becerilerin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi (Elazığ İli Örneği)** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Serpil PEKDOĞAN

ÖN SÖZ

Araştırmam da bana bilgi ve tecrübeleriyle yardımcı olan değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Gökçe TEKİN'e, tezimin düzenlenmesinde yardımcı olan arkadaşım Bahar DOĞAN'a, ölçeklerimi uygulamam da yardımcı olan okullara, öğretmenlere ve anne-babalara, tüm hayatım boyunca bana her zaman destek olan annem ve babama, eğitim hayatım boyunca bana göstermiş olduğu anlayış ve destek için eşim Yusuf PEKDOĞAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Serpil PEKDOĞAN

ÖZET

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN
BEŞ-ALTI YAŞ ÇOCUKLARDAKİ SOSYAL BECERİLERİN
BAZI ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(Elazığ İli Örneği)

PEKDOĞAN, Serpil

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd.Doç. Dr. Gökçe TEKİN

Haziran-2011, VI+ 88 sayfa

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukların sahip olduğu sosyal becerileri etkileyen bazı değişkenlerle olan ilişkilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma tarama modelinde olup 2010-2011 eğitim öğretim yılında Elazığ il merkezinde bulunan bağımsız anaokullarına devam eden 5- 6 yaş grubu çocukların anne-babaları ve öğretmenleri araştırma evrenini oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin anne-babalarına Sosyo-demografik Bilgi Formu, öğretmenlere ise çocukları değerlendirmeleri için Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) uygulanmıştır.

Araştırma verilerinin istatistiksel çözümlenmesi için SPSS 17 paket programı kullanılmıştır. Analizler sonucunda, okul öncesi eğitime devam eden 5- 6 yaşındaki çocuklar içerisinde, öncesinde kreş veya anaokulu eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin, kreş veya anaokulu eğitimi almayan çocuklara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmış, ayrıca baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların sosyal becerilerinin arttığı belirtilmiştir. Ailelerin sosyoekonomik düzeyi ve çocukların cinsiyetleri de sosyal becerileri etkilemektedir. Araştırma sonuçlarına göre bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi Eğitim, Sosyal Beceri, Sosyo-demografik Özellikler.

ABSTRACT

EXAMINATION OF SOME FACTORS
THAT INFLUENCE SOCIAL SKILLS OF
FIVE AND SIX YEARS OLD CHILDREN ATTENDING TO PRESCHOOL
(Sample for Elazığ)

PEKDOĞAN, Serpil

Post Graduate, Inonu University Institute of Education Sciences

Pre-school Education Field

Thesis Advisor: Ass. Prf. Dr Gökçe TEKİN

June-2011, VI+88 pages

The purpose of this study was to examine relations between the social skills of five and six years old children attending pre-school and some variables that influence their social skills. This study is a survey model and includes the steps of surveying the five and six years old children who attend pre-school in 2010- 2011 academic year in Elazığ and their parents and teachers. In this survey, Socio-demographic Information Form and Social Skill Evaluation Scale is was as data collection tools.

SPSS 17 program was used to analysis the data. At the end of this research, it was concluded that among the five and six years old pre-school children the ones who had received preschool education had much more advanced social skills than those who had not received preschool education. Moreover, it was found that the level of father's education had a strong positive effect on the children's social skills. The socioeconomic status of the family and the gender of the children had also an impact on the level of children's social skills. Some suggestions are made in accordance with the study findings.

Key Words: Preschool Education, Social Skills, Socio-demographic Characteristics

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	I
ONUR SÖZÜ.....	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	IX
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Amaç	4
1.3. Önem	5
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	7
2. KURAMSAL BİLGİLER ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Kuramsal Bilgiler	8
2.1.1. Sosyal Beceriler.....	8
2.1.1.1. Sosyal Beceri ve Tanımı.....	8
2.1.1.2. Sosyal Becerinin Özellikleri	9
2.1.1.3. Sosyal Beceri Sınıflamaları	10
2.1.1.4. Sosyal Beceriyi Değerlendirmede Kullanılan Yöntemler	12
2.1.2. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler.....	13
2.1.2.1. Anne-Baba Çocuk Etkileşimi	14
2.1.2.2. Saldırganlık.....	14
2.1.2.3. Kardeş İlişkileri	15

2.1.2.4. Arkadaşlık İlişkileri	15
2.1.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim.....	16
2.1.3.1. 0-2 Yaşta Sosyal Gelişim	17
2.1.3.2. 2. Yaşta Sosyal Gelişim.....	17
2.1.3.3. 3. Yaşta Sosyal Gelişim.....	18
2.1.3.4. 4. Yaşta Sosyal Gelişim.....	18
2.1.3.5. 5. Yaşta Sosyal Gelişim.....	18
2.1.3.6. 6. Yaşta Sosyal Gelişim.....	19
2.1.4. Anne Baba ve Çocuk	19
2.2. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	22
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	22
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	25
3. YÖNTEM	29
3.1. Araştırma Modeli	29
3.2. Evren Ve Örneklem.....	29
3.3. Verilerin Toplanması	30
3.3.1. Veri Toplama Araçları	30
3.3.1.1. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği.....	30
3.3.1.2. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Güvenirlik Analizi	32
3.3.1.3. Sosyo-demografik Bilgi Formu.....	33
3.3.1.4. Uygulama	33
3.4. Verilerin Analizi.....	34
4. BULGULAR VE YORUM	35
4.1. Ebeveynlerin ve Çocukların Demografik Özellikleri.....	35
4.2. Araştırma Soruları ve Analizleri	37
4.2.1. Kişilerarası Beceriler	37

4.2.2. Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri.....	39
4.2.3. Akran Baskısıyla Başa Çıkma Becerileri.....	42
4.2.4. Kendi Kendini Kontrol Etme Becerileri	44
4.2.5. Sözel Açıklama Becerileri	46
4.2.6. Sonuçları Kabul Etme Becerileri.	49
4.2.7. Dinleme Becerileri.	51
4.2.8. Amaç Oluşturma Becerileri.	54
4.2.9. Görevleri Tamamlama Becerileri	56
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	58
5.1. Sonuçlar	59
5.2. Öneriler	67
KAYNAKÇA.....	70
EKLER.....	84
EK 1: SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ.....	84
EK 2: SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU (ANNE)	86
EK 3: SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU (BABA)	87
EK 4: M.E.B ELAZIĞ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN BELGESİ.....	88

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçek Güvenirlikleri.....	33
Tablo 2: Ebeveynlerin ve Çocukların Demografik Özellikleri.....	36
Tablo 3: Çocukların Kişilerarası Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler.....	37
Tablo 4: Çocukların Kişilerarası Becerilerine Dair Regresyon Verileri.....	38
Tablo 5:Çocukların Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler.....	40
Tablo 6: Çocukların KDKEDUSB Dair Regresyon Verileri.....	40
Tablo 7: Çocukların Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler.....	42
Tablo 8: Çocukların ABBÇB Dair Regresyon Verileri.....	42
Tablo 9: Çocukların Kendini Kontrol Etme Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler.....	44
Tablo 10: Çocukların KKEB Dair Regresyon Verileri.....	45
Tablo 11: Çocukların Sözel Açıklama Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler.....	47
Tablo 12: Çocukların SAB Dair Regresyon Verileri.....	47
Tablo 13: Çocukların Sonuçları Kabul Etme Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler.....	49
Tablo 14: Çocukların SKEB Dair Regresyon Verileri.....	49
Tablo 15: Çocukların Dinleme Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler.....	52

Tablo 16: Çocukların DB Dair Regresyon Verileri.....	52
Tablo 17: Çocukların Amaç Oluşturma Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler.....	54
Tablo 18: Çocukların AOB Dair Regresyon Verileri.....	54
Tablo 19: Çocukların Görevleri Tamamlama Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler.....	56
Tablo 20: Çocukların GTB Dair Regresyon Verileri	57

GİRİŞ

Çocuk, sosyal bir çevre içinde doğar. Çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevrenin ona karşı tutumu ve gereksinimlerini karşılayış biçimi; çocuğun tepkileri, davranış özellikleri, bedensel ve ruhsal gelişiminde, kişilik yapısının biçimlenmesinde önemli etkenlerden birisidir (Altınköprü, 2003). Eğitim çocuk doğduğu andan itibaren ailede başlar, okul içinde ve dışında yapılan eğitim ve öğretimle birlikte yaşam boyu devam eder. Çocuk doğar doğmaz içine girdiği sosyal ortama ve çevresine uyum sağlamaya çabalar. Bireyin içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesi ve toplumla bütünleşebilmesi, toplumsal davranışları edinmesiyle gerçekleşir. Bu anlamda sosyal gelişim, bireylerin ve çocukların belirli bir grubun öteki üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları süreç olarak tanımlanır (Gander ve Gardiner, 1993).

Westwood'a göre (1993), sosyal beceriler, kişilerin başkaları ile olumlu etkileşimleri başlatmaları ve sürdürmeleri için önemli davranış elemanlarıdır (Akt: Avcıoğlu, 2001). İçinde bulunulan sosyal ortama uygun davranma becerisi olarak tanımlanan sosyal beceriler, kişiler arası ilişkilerin kurulmasında ve sosyal amaçların gerçekleştirilmesinde çok önemli rol oynarlar (Avcıoğlu, 2001). Çocuklar sosyal becerileri anne babaları ya da bakıcıları ile ilişki kurarak öğrenmeye başlarlar; daha sonra kardeşler, akranlar ve diğer yetişkinler sosyal gruba katılır ve çocuğun sosyal becerileri bu şekilde gelişir (Cartledge ve Milburn, 1980).

Anne ve babanın çocuk üzerindeki etkileri birbirinden farklıdır. Anne, çocukla biyolojik ve psikolojik olarak derin bir ilişki içindedir. Anne çocuğun yaşamında ilk doğduğu andan itibaren çocuğun ilk bakıcısı, ilk koruyucusu, ilk ilişki kurduğu, ilk güvendiği ve sevgi aldığı kişidir. Çocuğun başkasına karşı gösterdiği tutum ve davranışlar, annesi ile kurduğu ilk ilişki biçimine göre şekillenmektedir. Anne, çocuk için içinde yaşanılan dünyanın yorumlanmasında ve toplumun temsil edilmesinde ilk örnektir. Çocuğun çevresindeki eşya ve olaylarla kurduğu ilişki biçimi, annesi tarafından gösterilen ilişki biçimine göre oluşur ve biçimlenir. Çocuk, dünyayı annesinin açıkladığı biçimde algılar ve onun tepkileri ile tanır ve öğrenir (Dizman ve Gürsoy, 2004).

Annelerin yanı sıra babaların da bebekleriyle bir bağlanma yaşadıkları ve çocuk gelişiminde önemli bir rol oynadıkları bilinmektedir. Teknolojik ve ekonomik gelişmeler aile yapısında bireylerin görev ve sorumluluklarının değişmesine neden olmuştur. Ekonomik şartların ağırlaşması, kadının eğitim düzeyinin artması, kadının işgücüne duyulan ihtiyacı

arttırmış, annenin iş hayatına atılması da babanın görev ve sorumluluklarında değişmelere neden olmuştur. Baba, ailenin geçimini sağlamanın yanı sıra çocukların bakım ve eğitiminde de önemli rol oynamaya başlamıştır (Çağdaş, 2009).

Sosyal becerilerin gelişiminde temelleri atacak kurumlar öncelikle aile, daha sonra ise okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Okul öncesi eğitim kurumu, çocuktaki yetenekleri geliştirerek, çocuğa öğrenme olanakları sağlayarak çocuğun gelişimine katkıda bulunur (Bekman, 1990). Okul öncesi eğitimin amacı çocukların duygusal, zihinsel, bedensel ve sosyal gelişimini sağlamak, uyumlu ve sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için gerekli olan temeli oluşturmaktır. İnsanlar, doğduklarında toplumun kurallarını bilmezler. Dünyayı başkalarıyla paylaşmayı, duygularını açığa vurmaya sonradan öğrenirler. Oysa yaşamak için, bu davranışların öğrenilmesi gerekir (Binbaşıoğlu, 1995).

Okul öncesi eğitimde amaç, çocuğa bilgi vermenin yanı sıra çocuğun sosyal uyumunu kolaylaştırmak, toplumsal beklentilere uygun sosyal kazanım ve sosyal becerilerin gelişimine katkıda bulunmaktır. Bu durumun sağlanabilmesi çocuğun kendi davranışlarını sorgulayabileceği ve kendi denetimini sağlamayı öğrenebileceği bir eğitimle mümkündür (Çimen, 2009)

Okul öncesi dönem keşif ve teşvik dönemidir. Bu dönemde çocuk alıcı konumdadır; etkileşime girdiği her şeyi daha sonra kullanmak üzere zihnine kaydeder ve bunları karşılaştığı her yeni durumda benzer özellikte olanlar arasında bağlar kurarak belli davranışları ortaya çıkarır. Bu nedenle bu dönemde çocuğa etkileşime gireceği, deneyim kazanacağı ortamlar sunulmalıdır. Çocuk bu dönemde sosyal ilişkilerin nasıl kurulduğunu ve yaşlılarıyla nasıl birlikte olunacağını öğrenir aynı zamanda uyum ve işbirliği de bu dönemde gelişir (Yavuzer, 1999).

1.1. Problem Durumu

Sosyal becerilere ilişkin yazınsal alana bakıldığında, sosyal davranışlar çeşitli değişkenlerle ilişkilendirilmiştir. Bu değişkenler arasında bağlanma stili, sosyal arkadaşlık becerisi ve akran ilişkileri, cinsiyet ve anne-babanın çocuklarıyla ilişkileri yer almaktadır. Anne-babaların çocuklarıyla ilişkilerinin sosyal beceri üzerindeki etkilerini saptamayı amaçlayan araştırmalara baktığımızda, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken çocuklarının cinsiyetine yönelik farklı tutumlar göstermeleri, çocuklarının sosyal becerilerini etkilediği görülmüştür. Bu yönde Updegraff, McHale ve Crouter (2001) tarafından yapılan bir

araştırmada, annelerin kız çocuklarıyla etkileşimde daha çok akran yönelimli etkinliklere yöneldikleri saptanmıştır. Annelerin çocuklarının akran ilişkilerine ilişkin daha fazla bilgiye sahip oldukları kaydedilmiştir.

Aynı evde anne-babadan başka büyükanne, büyükbaba gibi otoritelerin olması ve dört veya daha fazla kişinin yaşamasıyla oluşan geniş aile tipi ile antisosyal davranışlar arasında pozitif ilişki olduğu yapılan 32 çalışmanın 31'i tarafından doğrulanmıştır (Ellis, 1988). Farrington (1989), ilk on yaşını geniş ailede geçirmiş kişilerin 32 yaşına geldiklerinde suça daha fazla eğilimli olduklarını bulmuştur.

Değişik çalışmalar, ebeveynin çalışma durumunun sosyal davranış problemleri üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. McLoyd (1998) tarafından yapılan araştırmaya göre, yarım gün çalışan veya çalışmayan anneler çocuklarını sürekli çalışanlardan daha az desteklemektedirler. Yapılan çalışmalar, çalışma durumunun çocukların sosyal beceri ve sosyal beceri düzeylerini çok az etkilediği veya hiç etkilemediğini göstermektedir (Seven, 2008).

Cinsiyet değişkeni açısından sosyal beceriler incelendiğinde, kızlar daha çok olumlu sosyal davranışlara sahipken erkeklerin daha saldırgan oldukları kaydedilmiştir. Olumlu sosyal davranışların kızlarda başkalarına saygı duymayla ilişkili olduğu saptanmıştır (Wentzel ve Erdley,1993).

Sosyo-ekonomik düzeyin çocukların sosyal beceri eksikliği üzerindeki rolü merak edilen bir konu olmuştur. Ekonomik ve kültürel faktörlerin sosyal yeterlilikle ilgili olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır. McLoyd (1998) alt sosyo-ekonomik düzeyde olan çocukların orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre yüksek oranda duygusal ve davranışsal problemler yaşadıklarını rapor etmiştir. Ramsey (1998) sosyo-ekonomik düzeyin çocukların sosyal stratejileri kullanma biçimleriyle ilgili olabileceğini öne sürmüştür. Bu iddiaya göre alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların problem çözmede orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre daha hırçın ve saldırgan davrandıkları ortaya konulmuştur. Buna ek olarak Ramsey (1998), düşük gelirli ailelerden gelen çocukların daha az sözel iletişim kurdukları bulgusuna varmıştır. McLoyd (1998) da sosyal sınıf farklılıklarının dışsal problem davranışlarında okul öncesinden ilköğretime doğru artış gösterdiği sonucuna varmıştır.

Chaplin, Cole ve Zahn-Waxler (2005), babaların kızların boyun eğici, erkeklerin uyumsuz davranışlarına dikkat ettiklerini ve bu dikkatin sonraki yıllarda kızları boyun eğici, erkeklerin uyumsuz davranışlarını arttırdığını saptamıştır. Okul öncesi eğitimde, sosyal beceri ve becerilerin öğretimi veya eğitimine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Avcıoğlu'nun (2007) çalışmasında, sosyal beceri eğitiminin çocukların dinleme, sözel açıklama ve kişiler

arası ilişkilere yönelik becerilerinde artışa neden olduğu kaydedilmiştir. Çetin, Alpa Bilbay ve Albayrak Kaymak (2003) tarafından gerçekleştirilen deneysel bir çalışmanın sonucuna göre; deney ve kontrol grupları arasında sosyal beceri bilgisi açısından bir fark bulunmamıştır. Sosyal beceri eksikliği olarak saldırgan davranışların engellenmesinde, çocuklara öfke kontrolü ve saldırganlığı uygun şekilde ifade etmeleri öğretilmektedir.

Sosyal becerilerin kazanılması ve kalıcılığı ailede, okulda ve diğer yaşam alanlarında bu becerilerin tekrarlanmasıyla gerçekleşebilir. Aile, okul ve çevrenin yanında, sosyal becerilerin öğrenilmesi zaman içinde kalıcı olmaktadır (McClelland ve Morrison, 2003).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, çocukların sosyal becerilerine etki eden cinsiyet, ailenin genişliği, sosyo-ekonomik düzey, ebeveynin çalışma ve öğrenim durumu gibi demografik faktörlerin sosyal becerileri çok yönlü etkilediği görülmektedir. Bu nedenle, sosyal becerilerin bu değişkenler ele alınarak, okul öncesi dönemde incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş-altı yaş çocukların sosyal becerilerine etki eden bazı değişkenleri incelemektir. Bu amaçla cevaplandırılacak sorular şunlardır:

Ana soru:

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının sosyal becerilerine etkisi nedir?

Alt sorular:

Ana soruda yer alan değişkenlerin;

- 1) Anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocukların *kişilerarası becerilerine* etkisi nedir?
- 2) Anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerine* etkisi nedir?
- 3) Anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *akran baskısı ile başa çıkma becerilerine* etkisi nedir?
- 4) Anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *sözel açıklama becerilerine* etkisi nedir?

- 5) Anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *kendini kontrol etme becerilerine* etkisi nedir?
- 6) Anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *amaç oluşturma becerilerine* etkisi nedir?
- 7) Anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *dinleme becerilerine* etkisi nedir?
- 8) Anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *görevleri tamamlama becerilerine* etkisi nedir?
- 9) Anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *sonuçları kabul etme becerilerine* etkisi nedir?

1.3. Önem

Okul öncesi dönem çocuğun gelişimi açısından en hızlı olan dönemdir. Bu dönemde çocuk fiziksel ve zihinsel olarak üst düzeyde gelişim göstermekle birlikte, etrafındaki insanları model almaktadırlar. Çocuk içerisinde bulunduğu sosyal çevreye uyum sağlamak için bir takım davranışlar geliştirir. Çocuğun yaşlılarıyla ve çevresindeki yetişkinlerle girdiği iletişim, bu davranışların kazanılmasında önemli bir yere sahiptir. Çocuk ilk eğitimini ailesinde almaya başladığı için, ailenin çocuğa yönelik takındığı tutum, çocuğun sosyal becerisini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir (Yörükoğlu, 2002).

Rudolph, Hammen ve Burge (1995), çocukların ilişkilerinin bilişsel ifadelerini, çevrelerindeki diğer kişilerle olan kişilerarası ilişkilerini ve bunların sosyal beceri ile olan ilişkilerini araştırmışlardır. Sonuçta, sosyal algılamalar, kişilerarası beklentiler, şematik örgütlenme, sosyal bilgi süreci dâhil olmak üzere bilişsel ifadelerin farklı boyutları arasında önemli bağlantılar bulunmuştur. Ebeveyn çocuk ilişkisinin, çocukların psikososyal gelişimlerini etkilediği de görülmüştür.

Fox ve Boulton (2003), zorba (kabadayı) ve kurbanlar için sosyal beceri eğitimi programı geliştirmişler ve eğitimin etkisini değerlendirmişlerdir. Çocukların sosyal beceri problemleri, akran zorbalığı ve arkadaş/akran kabulleri akran aday gösterme (A Peer Nomination Inventory) ile ölçülmüştür. Deney grubundaki çocuklarla kontrol grubu çocuklar karşılaştırıldığında deney grubu çocukların özsaygılarının arttığı, ancak çocukların sosyal beceri ve kurban statülerinde önemli ilerlemeler bulunmamıştır.

Olivares, Martinez ve Lozana (1997), düşük ve orta sosyo-ekonomik düzeyde 6-9 yaşları arasında 33 anne ve çocuk çifti üzerinde sosyal beceri eğitiminin çocuklar üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. 33 anne ve çocuk çifti üç ayrı gruba ayrılmıştır. İlk olarak, sadece annelere sosyal beceri eğitimi daha sonra, anne ve çocuğa sosyal beceri eğitimi ve son olarak sosyal beceri eğitimi uygulanmayan kontrol grubu olarak alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sadece annelere verilen sosyal beceri eğitimi kontrol grubu ile karşılaştırıldığında eğitim etkili bulunmuş, fakat iki deney grubu arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Arslan ve Durmaz Kandaz (2004), babaların 3-6 yaş çocukların eğitimine ve bakımına katılım durumlarının psiko-sosyal davranışlarına etkisini inceledikleri araştırma sonucunda; babanın çocuğuna aktif olarak ayırdığı zamanın çocuğun problemlerle baş etme becerisi üzerinde önemli etkisinin olduğu saptanmıştır. Darga (1999), farklı sosyo-ekonomik düzeydeki babaların altı, on, on dört yaşlarındaki çocuklarının eğitimine katılımının değerlendirilmesini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki babalar ile alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki anneler arasında çocuğun yaşı, cinsiyeti, anne babanın yaşı ve öğrenim durumuna göre önemli farklılıklar olduğu, anne ve babanın çocuklarının eğitimine katılımının ise sosyo-ekonomik düzeye göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır.

Yapılan çalışmaların büyük bir kısmı saldırganlık ilişkileri, akran kabulü ve ebeveyn tutumları ile ilgilidir. Bazı çalışmalar da bağlanma stilleri ve anne-çocuk iletişimi üzerinde durmaktadır. Yapılan çalışmaların çoğunluğu ilköğretim ve ortaöğretim dönemindeki öğrencilerle ilgilidir. Okul öncesi alanda yapılan çalışmalar sınırlıdır. Yapılan çalışmalarda genellikle anne-çocuk ilişkisi üzerinde durulmuştur, diğer değişkenler göz ardı edilmiştir. Baba ile çocuk arasındaki ilişki, ailenin eğitim düzeyi, cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi gibi değişkenler ele alınarak, yapılan çok yönlü çalışmaların yazınsal alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocuklar davranışları, duygu ve düşünceleri, gelişimsel özellikleri ile yetişkinlerden farklıdır. "Çocuğun sosyal olarak gelişiminin altında yatan nedenlerin araştırılmasına eğitimciler ve araştırmacılar tarafından son yıllarda daha fazla önem vermeye başlanmıştır. Yapılan araştırmalar, çocukların minimal düzeyde sosyal becerilere sahip olmamaları halinde yaşamları boyunca sosyal ilişkilerinde risk altında olacaklarını göstermektedir "(Parker ve Asher, 1987: 357). Çocukluk yıllarında sosyal beceriler gelişim göstermekle birlikte, birçok değişkenden etkilenmektedir. Ayrıca toplumsal değişmelerde, aile içerisinde bireylerin rollerinde değişmelere neden olduğu için yapılacak çalışma, konunun önemini daha da çok arttıracaktır.

1.4. Varsayımlar

- Seçilen örneklemin evreni tam olarak temsil ettiği,
- Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin ve okul öncesi öğrencilerinin ebeveynlerinin, anket sorularına ve ölçekteki durumlara içtenlikle ve yansız cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5.Sınırlılıklar

Araştırma,

- Elazığ ilindeki, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Merkezde yer alan resmi bağımsız anaokullarıyla,
- 2010–2011 eğitim-öğretim yılında anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarla,
- Çalışmanın amaçlarında sorulan sorularla,
- Araştırma sonuçları çalışmada kullanılan istatistiksel tekniklerle,
- Örnekleme oluşturan 5-6 yaş grubu çocukların velilerine uygulanan Sosyo-demografik Bilgi Formu ve öğretmenlerine uygulanan Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: “Doğumdan, ilköğretimin başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan, bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişimsel özelliklerine uygun, zengin-uyarıcı çevre olanaklarını sağlayan, onların tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda, en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir” (Oğuzkan ve Oral, 2002: 2).

Sosyal beceri: "Kişiler arası bağlamda sosyal gücü kaybetme sıkıntısı çekmeden pozitif ve negatif duygularını ifade etme yeteneğidir" (Hersen ve Bellack 1976: 562).

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Kuramsal Bilgiler

2.1.1. Sosyal Beceriler

2.1.1.1. Sosyal Beceri ve Tanımı

Sosyalleşme; insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesidir, yani ailesinin, akraba ve komşuluk düzeyinin, şehir ve köyünün ve nihayet ulusunun bir parçası olduğunu öğrenmesidir. Büyümekte olan çocuk, etrafındakilerle etkileşimi sonucu, onlarınkine benzer davranışlar geliştirecektir. Böylece tek tek kişiler yerine toplumun parçaları olan, birbirlerinden farklılıkları olduğu gibi birbirlerine büyük benzerlikler gösteren toplumsal bireyler oluşur (Kağıtçıbaşı, 1996).

“Sosyal beceriler, bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal normlarına ve kurallarına bağlı olan, bireylerin sosyal ortamlarda olumlu ya da nötr tepkiler vermelerini, olumsuz tepkilerden kaçınmalarını sağlayan becerilerdir” (Akman, Üstün ve Kargı, 2003: 167).

Akfırat (2004: 40) sosyal becerileri, “bireyin toplum içerisinde diğerleriyle olumlu etkileşim kurmasını sağlayan davranışlar olarak, sosyal yeterliliği ise bu davranışların sergilenmesi ve başkaları tarafından olumlu değerlendirilmesi” olarak tanımlamıştır. McFall’a göre (1982) sosyal beceriler; bireylerin toplum tarafından verilen görevleri tamamladığını göstermesi için sergilemesi gereken belirli davranışlardır.

Sosyal beceriler, bireyin sosyal ortamlarda olumlu sosyal sonuçlar elde etmesini sağlayan öğrenilmiş davranışlardır. Bir sosyal becerinin sergilenmesi, birden fazla davranışta bulunmayı gerektirebilmekte, bu davranışlar sosyal davranışlar olarak adlandırılmaktadır. Sosyal davranışlar; bireysel, ayrılabilen, gözlenebilen davranışlardır ve sosyal becerilerin alt bileşenleridir (Rutherford, Mathur, Sarup, Quinn ve Mary, 1998).

Sosyal becerileri, sözsüz ve sözel olarak ikiye ayrıldığı diğer bir tanımda sözsüz öğeler bedensel duruş, jestler ve beden hareketleri, fiziksel yakınlık, dokunma, göz kontağı,

gülümseme, yüz ifadesi gibi bileşenleri; sözel öğeler ise konuşma ve sesin nitelikleri, sesin azlığı veya çokluğu, konuşmanın açıklığı gibi bileşenleri içerir (Collins ve Collins, 1992).

Sosyal beceriler, diğer insanlarla iletişimde bulunmayı kolaylaştırıcı olduklarından birey ve toplum yaşamında önemli role sahiptirler. Günümüzde birçok araştırmaya konu olan sosyal beceri kavramının temelleri 1900'lü yılların başlarına dayanmaktadır. İlk olarak William James "Psikolojinin Prensipleri" adlı eserinde sosyal ilişkileri ele almıştır. James'in bu çalışması bu alanda yapılan çalışmalara yol gösterir niteliktedir. James, bu eserinde insanların sosyal ilişkilerinin temelinde birçok sosyal benliklerinin bulunduğu tezini öne sürmüştür. Ona göre, anne-babamıza gösterdiğimiz bir benliğimiz, arkadaşlarımıza gösterdiğimiz bir benliğimiz, bakkala gösterdiğimiz bir (müşteri) benliğimiz, öğrencilerimize gösterdiğimiz (öğretmen) benliğimiz, hatta köpeğimize gösterdiğimiz bir (kemik veren adam) benliğimiz vardır. Bu benlikler sosyal ilişkilerimizde nasıl davrandığımızı gösteren kalıplardır. James'in bu tespitleri sosyal ilişkimize ışık tutmuştur (Akt: Bacanlı, 2004: 172).

2.1.1.2. Sosyal Becerinin Özellikleri

Sosyal becerinin belli başlı özelliklerini Çetin ve diğerleri (2003) şu şekilde sınıflamışlardır:

- Öğrenme (gözleme, taklit etme, geri bildirim ve canlandırma) yoluyla kazanılır,
- Sözel ve sözel olmayan belirli davranışlardan oluşur,
- Model alınan davranışları, etkin ve uygun tepkileri içerir,
- Sosyal çevreden gelen olumlu tepkilerle, var olan becerilerin pekişmesine olanak tanır,
- Durumun ve ortamın özelliklerinden etkilenir,
- Sosyal becerideki yetersizlikler belirlenebilir ve uygun eğitim programları hazırlanabilir.

Hargie (1986) ise sosyal becerilerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Birey sosyal becerileri istenen sonuca varmak için kullanır,
- Ortak bir amaca yönelik olarak Bireylerin her davranışı ortak bir amaca yönelik olarak birbiriyle ilişkilidir,
- Sosyal becerileri gösteren birey, duruma göre uygunluk gösterir. Birey, içinde bulunduğu sosyal durumlardaki ihtiyaçlarına göre kendini uydurabilir,
- Sosyal beceriler öğrenilmiş ve birey tarafından kontrol edilebilen davranışlardır.

Spence (1995), çocuğun oyun davranışlarının sosyal etkileşimin sonuçlarını belirlemede önemli rol oynadığı düşüncesiyle, sosyal becerileri mikro ve makro olmak üzere iki düzeyde incelemektedir. Mikro beceriler; göz göze gelme, beden duruşu ve mesafesi, ses tonu, yüz ifadesi gibi sözsüz iletişim öğelerini içerirken, makro becerileri gruba katılmak, hayır diyebilmek, alayla baş etmek, öfke gibi olumsuz duyguları ifade etmek, bir konuşmayı başlatmak, sürdürmek ve sonlandırmak, uzlaşmak gibi öğeler oluşturmaktadır (Akt: Çetin ve diğ., 2003: 28).

Sosyal becerisi gelişmiş olan çocuklar katıldıkları etkinliklerden daha çok zevk alır ve kendi kararlarını kendileri verirler. Sosyal becerisi yeterince gelişmemiş olan çocuklar ise akranları tarafından dışlanabilir, ihmal görebilir ve yetişkinlerin ihmaliyle, istismarıyla karşılaşabilirler (Çetin ve diğ., 2003). Sosyal becerilerde yetersiz olan çocuklar yaşamları boyunca kişiler arası ilişkilerinde, duygusal alanlarda, okul yaşamlarında ve mesleki başarılarında çeşitli problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bu problemlerin yaşanmaması için çocukların sosyal beceri düzeylerinin artırılıp, sağlıklı bir şekilde toplumsallaşmalarının sağlanması gerekmektedir (Antia Shirin ve Kreimeyer Kathryn, 1988).

2.1.1.3. Sosyal Beceri Sınıflamaları

Sosyal beceriler araştırmacılar tarafından birçok şekilde sınıflandırılmıştır. (Calderalla ve Merrell, 1997; Gresham ve Elliott, 1990; Riggio, 1986). Bu sınıflamalardan bazıları aşağıda açıklanmıştır. Riggio (1986), sosyal becerileri oluşturan altı yapısal kategori olduğunu belirtmektedir. Riggio tarafından geliştirilen “Sosyal Beceri Envanteri”nde (Social Skills Inventory) sosyal beceri ve sosyal becerileri oluşturan yapılar aşağıdaki gibi ele alınmaktadır.

- Duyuşsal anlatımcılık (emotional expressivity), bireylerin sözel olmayan iletişim becerileri ve duyuşsal mesajları gönderme becerilerini belirtir.
- Duyuşsal duyarlık (emotional sensitivity), başkalarının sözel olmayan iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini belirtir.
- Duyuşsal kontrol (emotional control), bireylerin sözel olmayan tepkilerini düzenleme ve kontrol becerilerini belirtir.
- Sosyal anlatımcılık (social expressivity), bireylerin birbirleriyle sosyal iletişim kurma, iletişime katılma becerilerini belirtir.

- Sosyal duyarlılık (social sensitivity), başkalarının sözel olan iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini içermektedir.
- Sosyal kontrol (social control), bireyin sosyal olarak kendini ortaya koyma becerilerini ifade etmektedir.

Gresham ve Elliott (1990) tarafından geliştirilen “Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Ölçeği”nde sosyal beceriler beş alt kategoride ele alınmıştır:

Bunlar:

- İşbirliği: Başkalarına yardım etme, yönergelere ve kurallara uyma, eşyalarını paylaşma gibi becerilerini içerir.
- Atılganlık: Kendisini tanıtmak, başkalarına bir konuyla ilgili bilgi sormak, başkalarının hareketlerine olumlu olarak hakkını arayıcı şekilde tepki verme gibi davranışları içerir.
- Öz-kontrol: Vurulduğunda veya itildiğinde uygun tepki verme, sınırlarını kontrol etme ve tartışmalarda uzlaşma gibi becerileri içerir.
- Empati: Başkalarına karşı ilgi ve sorumluluk duygusundan kaynaklanan davranışları içerir.
- Sorumluluk: Çocuğun kurallar ve başkalarının istekleri karşısında gösterdiği tepkilere işaret eden becerilerdir.

Rinn ve Markle (1979), sosyal becerileri dört gruba ayırmıştır:

- Kendini açıklama becerileri: Bireyin mutluluk ve üzüntü gibi hislerini açıklaması, övgüleri kabul etme, kendisi hakkında olumlu söz söyleme.
- Destekleme becerileri: Yakınında olan kişilerle ilgili olumlu sözler söyleme ve onlar hakkında övgüde bulunma.
- Hakkını savunma becerileri: Başkalarının düşüncesi ile aynı fikirde olmama, uygun olmayan istekleri kabul etmeme, kolay isteklerde bulunma.
- İletişim becerileri: Problemleri konuşarak çözme.

Yapılan sosyal beceri sınıflandırmaları incelendiğinde, temelde kişinin kendini ve duygularını ifade etme becerisi yer almaktadır. Konuşmayı başlatma ve sürdürme akranları ile ilişkilerini yönetme, başkalarının duygularını anlama, paylaşma, kurallara uyma, yardım etme, yardım isteme, gruba uygun şekilde katılma gibi becerilerin sınıflandırmalar içerisinde yer aldığı görülmektedir.

2.1.1.4. Sosyal Becerileri Değerlendirmede Kullanılan Yöntemler

Sosyal becerilerin karmaşık olmasından dolayı, bu becerilerin değerlendirilmesi için çeşitli teknik ve ölçekler kullanılmaktadır (Bacanlı, 2004; Gresham ve Elliot, 1987; Hansen, Nangle ve Ellis, 1996; Kelly, 1998). Bireyin sahip olduğu sosyal becerilerin, farklı değerlendirme teknikleri ve ölçeklerin kullanılmasıyla (görüşme, kendi kendini değerlendirme, gözlem, davranış derecelendirme ölçekleri ve sosyometri) farklı kaynaklardan (uzman, anne, baba, diğer aile üyeleri, öğretmen, okuldaki diğer personel, akranlar, bireyin kendisi gibi) ve farklı ortamlarda (ev, okul, klinik, oyun ortamı gibi) bilgi toplanmasıyla bireyin değerlendirilmesi önerilmektedir. Böylece bireyin sosyal becerileri daha ayrıntılı olarak değerlendirilebilir (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005; Merrell ve Gimpel, 1998; Strom ve Strom, 1996).

Çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesinde pek çok geçerli ve güvenilir yöntem vardır (Gresham ve Elliot, 1987). Sosyal becerilerin değerlendirilmesi için farklı boyutlarda değişik değerlendirme yöntemleri kullanılmıştır. Sosyal becerileri ölçme girişiminin kökleri Thorndike ve arkadaşlarının sosyal zekâ ile ilgili olan çalışmalarına kadar dayanmaktadır (Akt: Riggio, 1986). Sosyal becerilerin değerlendirilmesinde kullanılacak bilgiler pek çok kaynaktan elde edilebilir. Örneğin öğretmen, ebeveyn, akran raporları, gözlemler gibi. Sosyal becerilerin değerlendirilmesi için bilgi kaynaklarının değişkenliğinin yanı sıra kaynaklardan toplanan bilginin türü de değişmektedir. Kaynakların değişkenliği ve özgünlüğü değerlendirmenin geçerliği ve güvenilirliği üzerinde anlamlı bir etki yapar (Greshamve Elliot, 1988).

Sosyal beceri değerlendirme yöntemleri seçme ve tanımaya dayalı yöntemler ile müdahale ve terapiye dayalı yöntemler olarak üzere ikiye ayrılmaktadır. Seçme ve tanımaya dayalı sosyal becerileri değerlendirme yöntemi, var olan sosyal beceri problemini belirleme ve çocuğun ihtiyacı olan sosyal beceriyi seçme konularında bilgi sağlar. Sosyometri, öğretmen değerlendirmesi ve anket değerlendirmeleri bu tür değerlendirmede kullanılacak ölçeklere örnek olarak gösterilebilir (Forman, 1987: 42-43).

“Sosyal beceri değerlendirme yöntemleri, sosyal becerilere müdahale etmede, davranışın işlevsel çözümüyle ilgili bilgi edinilmesini sağlar. Bu yöntemler bu yönüyle planlama, tasarlama ve değerlendirme için kullanışlıdır” (Forman, 1987: 43).

Sosyal becerilerin ölçümünde kullanılan teknikler dört gruba ayrılmaktadır (Bacanlı, 2004).

- Davranışsal Görüşme: Bu yolla bireyin davranışları ayrıntılı bir şekilde incelenerek, geçmişi hakkında bilgi edinilir. İncelemenin konusu sadece bir birey olduğu için, genişliğine değil derinliğine bilgi toplanır.
- Kendi kendini Rapor Ölçümleri: Kişi bu yolla kendi kendini rapor eder Uygulaması, cevaplandırması ve değerlendirmesi kolay olduğu için yaygın olarak kullanılır. Sosyal Beceri Envanteri bu türden bir ölçektir.
- Davranışsal Gözlem: Uzman, öğretmen ya da anne baba gibi kişiler birey, çeşitli ortam ve durumlarda gözlemler, kişi hakkındaki rapor ve yargılarını ifade ederler.
- Diğer Teknikler: Yapılandırılmayan teknikler bu grupta yer alır. En yaygın olarak sosyometri kullanılmaktadır.

Jalongo (2006), çocukların sosyal becerilerinin dört şekilde değerlendirildiğini belirtmektedir.

- Öğretmen veya çevrede değişiklikler (sınıf içerisinde, oyun alanlarında, alan gezileri boyunca) yapılarak çocuk gözlemlenebilir.
- Grup projesi, sosyal sorun içeren kısa hikâyeleri tartışan küçük gruplar oluşturmak gibi sosyal etkileşim gerektiren durumlar oluşturulabilir.
- Önemli olaylar ile ilgili kısa anekdotlar tutulabilir. Örneğin; A. bugün B ile konuştu ve diğer çocuklara zarar vermemesi gerektiğini söyledi, Z. olmadığında V. üzülür gibi.
- Saldırganlık, yardım ya da üzüntü gibi durumları anlatan resimleri çocuktan sınıflandırması istenerek, çocuğun kendi hakkında bilgi vermesi sağlanabilir.

2.1.2. Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler

Okul öncesi dönemde çocuğun sosyal uyum ve becerilerinin gelişimi bazı faktörlerden etkilenmektedir. Bunlardan en önemlileri ilerleyen bölümlerde sunulmuştur.

2.1.2.1. Anne-Baba Çocuk Etkileşimi

Çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde anne babalar doğrudan etkilidir. Anne babalar çocuklar için en büyük uyarı kaynaklarıdır ve çocukların taklit edebilecekleri ilk modellerdir. Çocuklar hayatla başa çıkma yollarını ailede öğrenirler. Ailenin durumu ve tutumu çocuğun ruh sağlığının gelişmesinde çok etkilidir (Ekşi, 1990).

Aile, çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini hızlandırıcı bir etkiye sahiptir. Ailede anne-babanın çocuk üzerine etkisi, daha bebek dünyaya gelmeden önce başlar. Anne babanın, bebeğin dünyaya gelmesine istekli ya da isteksiz oluşları, bebeğin gelişine hazır olup olmadıkları ve bebekten beklentileri, bebeğin ilk izlenimlerini ve çevresi ile duygusal etkileşimlerini etkiler (Arı, Bayhan, Üstün ve Akman, 2002).

Anne ve babanın çocuk eğitimindeki görüş ayrılıkları ya da anne-babanın çocuğun davranışları konusunda gösterdiği değişken davranış biçimlerinden kaynaklanabilen dengesiz ve tutarsız davranışlar, çocuğun nasıl davranması gerektiğini öğrenememesine, anne ve babasıyla çatışmasına neden olmaktadır. Anne-babaların tutarlı olması, çocukların toplum kurallarına uygun davranışlar geliştirerek sosyal çevreye uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2002).

2.1.2.2. Saldırganlık

Saldırgan çocuk, ruhsal sorunları nedeniyle yaşlıları ve genel olarak çevresiyle uyumlu ilişkiler kuramayan çocuktur. Bireyin eşya veya insana gösterdiği şiddet duygusunun ifadesidir. İki boyutu vardır. Şiddet veya kızgınlık açıkça gözlenebilir, vurma, öldürme, yaralama, fırlatma, küfretme gibi davranışları içerir. İkinci olarak şiddet eğilimi hareketin arkasında gizlidir. Saldırgan çocuk aşırı derecede geçimsiz, gergin ve kavgacıdır. Çevrenin koymuş olduğu kurallara uymak istemez. Büyüklerine karşı gelir. Bu nedenle akranları ve çevresindeki kişilerle olumlu sosyal ilişkiler kuramaz (Yörükoğlu, 2002).

2.1.2.3. Kardeş İlişkileri

Okul öncesi dönemde bir çocuğun kardeşi doğduğu zaman, çocuk bazı çatışmalar ve davranışsal değişimler yaşayabilmektedir (Cunningham, 1993). Kardeş ilişkileri duygusal anlamda çelişkili olarak tanımlanabilir. Kardeşler zaman zaman çatıştıkları gibi, sıcak ilişkilerde kurabilmektedirler. Olumlu ve olumsuz duygusal ilişkiler, kardeşliği çarpıcı hale getirir. Kardeşler büyüdükçe olumlu ve olumsuz etkileşimlerin yoğunluğu ve sıklığı azalır. Kardeşlik ilk çocukluk döneminde, çocukların yaşamında yer alan önemli bir sosyalleşme aracıdır (Deckard, Dunn ve Lussier, 2002).

Deckard ve diğerleri (2002) yaptıkları çalışmada kardeş ilişkilerini farklı aile ortamlarında incelenmişlerdir. Kardeşler arasında çatışmanın en yüksek oranda yalnız annelerden oluşan ailelerde görüldüğü, kardeşler arasındaki zıtlığın daha çok çocukların davranışsal ve duygusal problemleriyle ilişkili olduğu, ancak bu etkilerin aile tipine göre değişiklik gösterdiği sonuçlarına varılmıştır. Ailede tek olan çocuklar genellikle benmerkezci, diğerlerine bağımlı ve değişken karakterli olabilmektedirler. Ailede tek olan çocukların sosyal duygusal gelişim düzeyleri, ailelerinde iki-üç çocuk olanlar ile dört ve daha fazla çocuklu olanlara göre daha yüksektir. Ailelerinde iki-üç çocuk olanların sosyal duygusal uyumları ise, ailelerinde dört ve daha fazla çocuk olanlara göre daha yüksektir.

2.1.2.4. Arkadaşlık İlişkileri

Arkadaşlık, çocuklara beceri, öğrenme ve gelişim için ortam ve koşullar sağlar, duygusal ve bilişsel yönden destekler, sorumluluk almayı, kendi haklarını korumayı, başkalarının hak ve sorumluluklarına saygı duymayı öğrenmesine yardımcı olur. Böylelikle çocuk toplumsal yaşamın yöntem ve kurallarını benimser. Arkadaşları olan çocuklar olmayanlara göre, sosyal olarak daha yeterlidir. Çocuklar, olgunluk ve yetenek düzeyleri, kendilerinininkine benzer olan yaşlılarıyla arkadaş olur. Arkadaşlarını destekleyici olarak algılayan çocukların daha popüler, daha sosyal oldukları ve daha az davranış problemine sahip oldukları görülmüştür (Hartup, 2000).

Okul öncesi dönemde oyun arkadaşı seçimine bakıldığında, cinsiyet ayrımcılığı yaygındır. Çocuklar, yetişkinlerin baskısı altında olmadıkları zaman, karşılıklı olarak aynı cins oyun arkadaşlarını seçmektedir. Cinsiyet ayrımı, cinslerin ilgilendiği etkinliklerin

farklılığı ile ilgilidir. Aynı cinsten oyun arkadaşı seçme eğilimi, üç yaş ve daha öncesinde görülmekte, en yüksek düzeye altı-on bir yaşlarında ulaşmaktadır. Erkek çocuklar daha geniş gruplarla cadde ve açık alanlarda oyun oynarken, kızlar evlerinde ya da bahçelerinde güven duydukları bir iki kız arkadaşlarıyla oynamayı tercih ederler. Kızlar, erkeklere göre daha kolay arkadaş edinmektedir, arkadaşlıklarının bozulması, erkeklere göre yoğun duygusal tepkiler sonucu oluşur (Maccoby, 2000).

2.1.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim

Sosyal bir varlık olan insan doğduğu andan itibaren toplumun bir üyesidir. Çocuk gelişiminde en önemli süreçlerden biri toplumsallaşmadır. Toplumsallaşma, bireylerin özellikle de çocukların belirli bir grubun işlevsel üyeleri haline geldikleri ve grubun öteki üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları süreçtir (Zembat ve Unutkan, 2001).

İnsan hayatının temelini oluşturan okul öncesi dönem 0-6 yaş kapsar. Okul öncesi yılları, çocuğun gelişiminden alışkanlık kazanmasına kadar hayatı boyunca kullanacağı birçok yeterliliği kazandığı yıllardır. Bu dönem, yaşamda hem gelişim hem de öğrenme açısından çok önemli ve çok değerlidir. Bu yıllar kişiliğin oluşup şekillendiği, temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılıp geliştirildiği ve hayata temel oluşturması nedeniyle yaşamın en kritik dönemlerinden biridir (Arı, 2003: 34).

Çocuğun kurduğu ilk ilişkiler onun çevresini anlama ve çevresine uyum sağlamasını etkiler ve sosyalleşmesine büyük katkılar sağlar. Toplumsal beklentilere uygunluk gösteren kazanılmış davranış yeteneği olarak ifade edilebilen sosyalleşme ya da sosyal gelişim, geniş anlamda bireyin doğumuyla başlayan bir evreyi, dar anlamda ise günlük davranış gelişimini kapsamaktadır" (Yavuzer, 1999: 49). "Bu açıdan bakıldığında sosyalleşme, bireyin içinde yer aldığı toplumu ya da toplum kurallarını öğrenme süreci olarak tanımlanabilir (Elkin, 1995: 24).

“Yaşamın ilk yıllarında çocuk, kendi kendini inşa edebilmek için kendisiyle ve çevresiyle savaş halindedir” (Çakmaklı, 2007: 90). Bu dönemde ebeveynlere düşen görev ise çocuklarını tanımaya ve anlamaya çalışmaktır. Çocuğu anlamının en temel yolu ise gelişimsel özelliklerini bilmekle sağlanabilir. Her yaş döneminde farklı gelişimsel özellikler gösteren çocuk büyüdükçe farklı sosyal özellikler göstermeye başlar (Yavuzer, 1999; Avcı, 2004).

2.1.3.1. 0-2 Yaşta Sosyal Gelişim

Yaşamın ilk altı ayında bebekle kurulan sosyal iletişim çok önemlidir. Bu dönem kritik dönem olarak bilinmektedir. Birçok çalışmada belirtildiği gibi bebekliğin birinci yılında çevre, anne-bebek ilişkileri sosyal gelişim yönünden çok önemlidir. Bir bebeğin etkileşim içeren ilk sosyal tepkisi 2. ay insan yüzüne gülümsemesidir. 3. ay dolaylarında insanlarla nesnelere arasındaki farkı anlayarak değişik tepkiler göstermesiyle sosyalleşme süreci başlar (Poyraz ve Dere, 2003).

Bebek 3. ayda başkalarıyla birlikteyken mutlu, yalnız kaldığında mutsuz ve huzursuz olmaya başlar. Diğer bebekleri fark etme, onlara gülme ve onlar ağladığında ağlama ve onlara ilgi gösterme 4.–5. aylarda başlar. 8–9 aylık olduğunda bebek, başkalarında gözlediği konuşma sesleri, basit davranışları ve jestleri taklit etmeye çabalar, 10.–12. aylar arasında aynadaki görüntüsüyle oynar ve görüntüsünü sanki başka bir insanmış gibi öper. 9. ve 13. aylar arasındaki sosyal davranış belirtileri içerisinde başkalarının ses ve davranışlarını taklit etme ve oyuncaklarla birlikte oynama yer alır (Poyraz ve Dere, 2003). Bir yaş civarında çocuk diğer çocuklardan hoşlanır fakat onlarla oynamaz. Duyularını dışa vurur. Çocuğun ilk yıllardaki sosyal gelişimi onun daha sonraki sosyal davranışlarının temelini oluşturur (Yavuzer, 1999).

2.1.3.2. 2. Yaşta Sosyal Gelişim

“İki yaş döneminde çocuğun toplumsal çevre ile bağları genellikle anne ve yakın aile bireyleri aracılığıyla gerçekleşir. İki yaşın başlamasıyla birlikte çocuklar, kendilerinden, bağımlı bir kişi yerine bağımsız bir varlık olmalarının beklendiğini öğrenirler” (Zembat ve Unutkan, 2001: 23). İki yaş çocuğu aile dışındaki bireylerle ilişki kurmaya ve kendi akranlarıyla birlikte olmaktan zevk almaya başlar. Çok sayıda çocukla olan ilişki, sosyal gelişimi artırır. Bu dönemde çocuk, büyüklerinin sözünü dinlemez tersini yapar, hareketleri kısıtlandığında sinirlenir, çevresinden yardım istemez, bir işi kendi başına başarmaya çalışır (Zembat, 1999).

Çocuk yaşamın ikinci yılındaki hızlı gelişimden dolayı birçok açıdan bağımsız hale gelir. Çocuğun bağımsız davranmasında dil becerilerini kazanması önemli bir etkidir. Çocuk gün geçtikçe bağımsızlığının farkına daha çok varır, kendini kanıtlamaya çalışır. İkinci yaşın

son yarısından itibaren çocuk nesnelere, sosyal ilişkinin bir aracı olarak görür (Yavuzer, 2001). “Bu ilişkiler sonucunda taklit, utanma, fiziksel ve sosyal bağımlılık, otoritenin kabulü, rekabet, ilgi çekme isteği, sosyal işbirliği gibi birtakım sosyal tepkiler gelişmeye başlar. İki yaş çocuğu ailenin etkin bir üyesi haline gelmiştir, aile faaliyetlerine katılır ve sosyal ilişkiler kurar” (Yavuzer, 2001: 127-129).

2.1.3.3. 3. Yaşta Sosyal Gelişim

Çocuk üç yaşından itibaren oyun çağına girer. Oyun yoluyla çevresindeki insanlarla iletişim kurar. Yaşlıları ile arası hem çok iyidir, hem de çok kavga ederler. Bu yaştaki çocuklar arkadaşlık konusunda seçicidirler (Zembat ve Unutkan, 2001). Bu dönemde çocuk daha olumlu ve daha dengeli bir birey haline dönüşmeye başlar. “Grup halinde oynamaya, oynarken birbirleriyle konuşmaya ve grup içinde oynamak istediklerini seçmeye başlar” (Yavuzer, 2001: 185-186).

2.1.3.4. 4. Yaşta Sosyal Gelişim

Dört yaş çocuğu, üç yaşında olduğundan daha sakin, uyumlu ve davranışlarını daha kolay kontrol edebilecek durumdadır (Arı, Bayhan, Üstün ve Akman, 2002). Çocuk bu yaşta isteklerinin yerine hemen getirilmemesini anlayışla karşılar. Artık kendi dışındaki dünyanın kuralları olduğunu ve başkalarının hak ve istekleri olduğunu anlar, beklemeyi öğrenir. Bu dönemde çocuk kendisiyle oynayacak bir ya da iki arkadaşını seçmeye başlar. Ancak zamanla oyun arkadaşlarını kendi cinsinden seçmeye özen gösterir. Çocuk bu yaşta daha bağımsız ve inatçıdır. İsteklerine karşı gelindiğinde yetişkinlere kaba davranabilir, oyun arkadaşlarıyla kavga edebilir. Oyun ve paylaşma sırasında beklemeyi öğrenir. Yarım bırakılan bir şeyi tamamlamaz (Yavuzer, 2001).

2.1.3.5. 5. Yaşta Sosyal Gelişim

Beş yaş çocuğu, dört yaşa göre çevresine karşı daha duyarlıdır, düzenli cümleler kurmasıyla birlikte insanlarla olan kişisel ve sosyal ilişkileri artmıştır. Belirgin bir şekilde

toplumsallaşmıştır ve başkalarının farkındadır. Başladığı işi bitirme çabası içindedir ve sorumluluk almaya hazırdır. Akranları ile birlikte olmak bu yaş çocuğu için çok önemlidir. Grup oyunları kurmaktan hoşlanır. Yetişkinler ve kendinden küçük çocuklar yerine, akranlarıyla oynamayı tercih eder (Yavuzer, 2001). Beş yaş çocuğu oldukça sosyal ve konuşkandır (Ryder, 1995).

2.1.3.6. 6.Yaşta Sosyal Gelişim

Altı yaş, okul öncesi dönemin sonu, ilköğretim döneminin başlangıcı ve gelişimin kritik dönemlerinden biridir (Aral, Yaşar ve Kandır, 2002). Altı yaşına giren çocuk, beş yaşa göre daha uyumsuz ve hareketlidir. Bu dönemin en belirgin özelliği çocuğun kararsız bir yapıya sahip olmasıdır. Altı yaşta arkadaş çevresi genişlemeye başlar ve arkadaşlıkların önemi artar. Duygularını karşısındakine belli eder, açıklandığında sosyal kuralların nedenlerini anlamaya çalışır. Bireysel oyun yerine grup oyunlarını tercih eder. Oyunlarda kuralları koymayı sever. Kız ve erkek çocuklar farklı oyunlar oynarlar ve ilgi alanları da farklıdır. Meraklıdırlar, çevrelerindeki her şeye ilgi duyarlar, yeni şeyleri denemek isterler. Yeni oyunlar bulur ve denerler. Oyunlarında birçok role girebilirler ve sorumluluk almaya hazırdırlar (Yavuzer, 2001).

2.1.4. Anne Baba ve Çocuk

Sosyalleşme bir tür çevreye uyum sürecidir. Birey bu süreci ailesi ile birlikte yaşamaya başlamaktadır. Aile bireyin psikolojik yapısını etkileyen önemli sosyalleşme faktörlerinden biridir. Aile; sosyal ve kültürel faktörler, okul, iş gibi gruplar kitle iletişim araçları ve savaş, deprem, afet gibi olağanüstü durumların etkilerine karşı gelmede ve bu durumlara uyum sağlamada birey için bir rehber ve koruyucu bir yer olma özelliğindedir (Küçükkurt, 1990).

Okul öncesi dönem çocukları iyi gözlemcidirler. Anne babalarının birbirleriyle ve başkalarıyla olan ilişkilerini gözlerler. İşbirliği ve sosyal ilişkilere ait davranışları anne babaları ile etkileşimleri sonucu kazanırlar. Sağlıklı iletişimi olan eşler çocuklarına iyi örnek olur ve sorunlarını çatışmaya girmeden çözerler (Çağdaş, 2009).

Çocuk, anne - babadan gördüğü davranışları kendi davranışlarına yansıtır. Kişiliğinin ve benlik saygısının oluşumu büyük ölçüde özdeşim modeli olan anne babasının kişiliğine bağlı olduğundan, kendine güvenen anne baba bunu çocuğuna yansıtacaktır. Anne babanın sevgi, saygı, anlayış ve hoşgörü temelindeki ilişkileri çocuğun hem cinsel kimlik rollerinde hem de diğer insanlarla olan etkileşiminde önemli bir rol oynamaktadır (Yavuzer, 2003: 33-34).

Anne-babaların çocukları ile sağlıklı iletişim kurabilmeleri için kendilerine güvenli, saygılı, sorunlarına karşı duyarlı, işbirlikçi, çocuklarının duygu ve düşüncelerini paylaşabilen ve kabul edici bir tutum içinde olmaları gerekir. İnatçı bir tutum sergileyen, kendi görüşlerinin dışındakileri kabul etmeyen, çocuklarının düşüncelerinde mantık aramayan anne-babalar, çocuklarıyla sağlıklı iletişim kuramazlar (Stephen, 1993).

Anne ile çocuk arasında özel bir ilişki vardır. Anne çocuk için birtakım deneyimler oluşturmakta, çocuk da bu sırada ihtiyaçlarını karşılamayı öğrenmektedir. Anne çocuk için güven, huzur ve anlayış kaynağıdır (Dönmezer, 2001). Sosyal ilişkilerin gelişiminde annenin rolü büyüktür. Sağlıklı anne - çocuk iletişimi, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesini, başkalarıyla olumlu ilişkiler kurmasını sağlar. Çocuğu ile olumlu duygusal etkileşim içinde olan annelerin çocukları diğerlerine göre daha uyumlu kişilik geliştirmektedir (Flannagan ve Hardee, 1994).

İlk yıllarda bebeğin bakımı genellikle anne tarafından yapılır ve bebek zamanının çoğunu annesiyle geçirir. Teknolojik ve ekonomik gelişmeler, kadının çalışma hayatına atılması ile birlikte babanın görev ve sorumlulukları da değişmeye başlamıştır. Baba çocuğun hayatında önemli bir rol oynamaya başlamıştır (Çağdaş, 2009). Çocuğun bakımını ve eğitimini üstlenen aile kurumunda bu görevden birinci derecede sorumlu tutulan ve önemi vurgulanan birey çoğunlukla annedir. “Aile ile ilgili çalışmalarda uzun süre yalnızca anne üzerine yoğunlaşmıştır” (Weiss, 1978: 29-45). Yarrow, Rubenstein ve Pedersen (1975) erken bilişsel ve güdusel gelişim üzerindeki çevresel etkileri ele aldıkları araştırmalarında çevre ile aileyi ve aileyle de anneyi eşanlı olarak kullanmışlardır.

“Annenin çocuğun yaşamındaki yeri tartışmasız kabul görürken babalar, yıllar boyu tümüyle gözardı edilmiş, adeta yok sayılmışlardır” (Enrwise ve Doering, 1988: 119). “Ancak son dönemlerde, babanın çocuğun toplumsal, duygusal ve zihinsel gelişimini etkilediğini ileri süren kuramsal ve görgül kanıtlar ışığında baba çocuk ilişkisini araştıran birçok araştırma yürütülmüştür” (Coltrane, 1988: 1060).

Babalık rolüne ilginin artmasına aile rollerinde ve yapısında meydana gelen değişimler yol açmıştır. Toplum ve aile hayatında süregelen değişmelerle, temel görevi evin geçimi için para kazanmak olan ve anababa rolü ev dışında çalışma hayatı üzerinde şekillenen geleneksel

baba rolü, annelik rolüne bir tepki olarak değişmiştir. Doğum oranında azalma, çalışma dünyasındaki kadın oranından artış, kadının anneliği, evi ve işi birlikte yürütmesinin sosyal olarak kabul edilebilir hâle gelmesi, babanın rolünü etkilemiştir. Ayrıca kadın-erkek eşitliğinin benimsenmesi de çocuğun yaşamında babayı çok daha önemli bir yere getirmiştir (Ekşi, 1999: 59).

Babanın genellikle anne ve çocukları için güven kaynağı olduğu belirtilmektedir. Çocuklar babayı güçlü, saygı uyandıran kişi olarak algılamakta ve babanın çocuğuna karşı olan davranışlarının niteliği çocuğun gelişim alanlarını etkilemektedir (Çağdaş, 2009; Dodson, 1991).

Bronstein ve Cowan (1988) baba çocuk ilişkisinin hem nitelik hem de nicelik olarak anne-çocuk ilişkisinden farklı olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmacılar (Çağdaş, 2009; Güngörmüş, 1995), babanın özellikle erkek çocuğun erkeksi davranışları kazanması açısından önemli olduğunu ortaya koymakta ve erkek çocukların babaları ile özdeşleşerek erkek gibi davranmayı öğrendiklerini ileri sürmektedirler. Yine yapılan araştırmalarda, babaların kızlarının güvenlikleriyle oğullarının güvenliklerine göre daha çok ilgilendikleri, oğullarına kızlarından daha sert davrandıkları, oğullarının motor yeteneklerinin gelişimine kızlarıninkilerden daha çok katılımcı oldukları ortaya çıkmıştır (Bronstein ve Cowan, 1988; Çağdaş, 2009).

Babanın varlığı erkek çocuklar kadar kız çocuklar için de büyük öneme sahiptir. Özellikle ergenlik öncesi dönemde kızlar babaları tarafından sevildiklerini hissetmek istemekte ve babanın varlığı, kız çocukların özgüvenlerinin ve cinsel kimliklerinin güçlü olmasında etkili olmaktadır. Babaların kızlarıyla yeterince ilgilenmeleri, onlara sevgi göstermeleri onların ergenlik döneminde hem aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla hem de erkek arkadaşlarıyla sağlıklı ilişkiler kurmalarını sağlamaktadır (Chapman ve Campbell, 2003; Dodson, 1991; Yavuzer 2003)

Çocukların ebeveynlerinden ne istediğiyle ilgili yapılan bir araştırmada, çocuklar aile yaşamları ve anne – babalarıyla ilişkileriyle ilgili verdikleri cevaplarda anneleriyle gereğinden çok vakit geçirdiklerini (%28) ve babalarıyla ise çok az vakit geçirebildiklerini (%35) söylemişlerdir. Bu da baba – çocuk ilişkisinin ve çocukların babayı algılamalarının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır (Galinsky, 2001).

Çocuğun yetiştiği ailenin yapısı, genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, onun ilk sosyal deneyimlerini, buna bağlı olarakta duygusal ve toplumsal gelişmesini etkileyecektir. Her anne-babanın çocuklarına karşı tutumu farklı olabilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevilmede, bazılarında baskı yapılmakta, bazıları istenmeyen çocuk olarak görünmekte,

bazılarına ise daha fazla hoşgörü gösterilmektedir. Bütün bu tutumlar, çocuğun kişiliğinin ve sosyal gelişimin değişik şekiller kazanmasına neden olmaktadır. Anne ve babaların birbirleriyle olan sağlıklı ilişkileri, çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahiptir (Yavuzer, 1999).

2.2. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde okul öncesi dönemde sosyal beceriler ile ilgili yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Çalışmalar ilköğretim öğrencilerine, üniversite öğrencilerine, engelli bireylere ve çeşitli meslek gruplarına yönelik olarak yapılmıştır. Son dönemlerde ise okul öncesi eğitimin yaygınlaşması ve önem kazanmasıyla birlikte yapılan çalışmalarda artış görülmektedir.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Seven (2008) tarafından yapılan çalışmada, yedi-sekiz yaş çocukların sosyal becerileri ile ailesel faktörleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın evrenini Muş Merkez İlçedeki ilköğretim okullarının birinci ve ikinci sınıfları; örneklemini ise bu okulların dördünde bulunan yedi ve sekiz yaşındaki 252 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Temel Eğitim Bölümü Öğretmen Formu (SBDS/TE-ÖF) kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; sosyal beceriler cinsiyet, kardeş sayısı, annenin öğrenim durumu ve ailenin sosyo-ekonomik durumu faktörlerine göre anlamlı farklılıklar göstermiştir. Alt faktörler incelendiğinde ise atılganlık becerisi ile doğum sırası dışındaki bütün faktörler; işbirliği becerisi ile cinsiyet ve kardeş sayısı; öz-kontrol ile de kardeş sayısı ve anne öğrenimi arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Günindi (2008) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocukların sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda anne-babalarının empatik becerileri puanları yükseldikçe, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum beceri puanlarının da yükseldiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, anne babaların öğrenim düzeylerinin yüksek olması, çocukların okul öncesi eğitime devam etme

süresi gibi değişkenlerin çocukların sosyal uyum becerilerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Vural (2006) tarafından aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programı ile ailelerden destek alan bir yaklaşımla okul öncesi eğitim almakta olan altı yaş grubu çocukların temel sosyal becerilerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi amacıyla yapılan araştırma, anaokuluna devam eden altı yaş grubu 40 çocuk ve ailelerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan grupta yer alan ailelerin “Aile Katılım Ölçeği”nden aldıkları son test puanlarının kontrol grubunda yer alan ailelerin aynı ölçekten aldıkları son test puanlarına göre yüksek olduğu görülmüştür. Deney grubundaki çocukların “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği”nin Kişiler Arası İlişkiler, Sözel Açıklama Becerileri, Dinleme Becerileri ve Kendini Kontrol Etme Becerileri alt ölçeklerinden aldıkları son test puanlarının kontrol grubunda yer alan çocukların aldıkları son test puanlarına göre anlamlı derecede arttığı görülmüştür.

Seven (2006) anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, bağlanma güvenliğiyle sosyal beceriler ve sosyal becerilerin alt ölçekleri olan işbirliği, atılganlık ve öz-kontrol becerileri arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet, anne ve babanın öğrenim durumu ile sosyal beceri düzeyi arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Buna karşılık, sosyo-ekonomik düzey ile sosyal beceri düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur. Diğer taraftan, bağlanma ile cinsiyet arasında anlamlı fark bulunmazken, anne-baba öğrenimi ve sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca çocukların cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey değişkenlerine göre sosyal becerileri ve bağlanma durumları arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Kapıkıran, İvrendi ve Adak (2006) “Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri Durum Saptaması” adlı çalışmalarında okul öncesi öğrencilerinin sosyal becerileri bazı demografik değişkenler açısından incelemiştir. Analizler sonucunda sosyal beceri, iletişim ve uyum alt boyutlarında yaşlar arası fark saptanmıştır. Kızların uyum puanlarının erkeklerden uyum puanlarından daha düşük olduğu kaydedilmiştir.

Akman ve Gülay (2006) tarafından korunmaya muhtaç 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini incelemek amacıyla yapılan araştırmada, örneklem grubunu yuvada kalan 166 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda korunmaya muhtaç 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri kullanma sıklıkları arasında fark bulunmuştur. Yuvada kalma süreleri açısından da korunmaya muhtaç çocuklar arasında farklılığa rastlanılmıştır.

Anlıak ve Dinçer (2005) tarafından yapılan araştırma, farklı eğitim yaklaşımları uygulayan iki okul öncesi eğitim kurumunda (özel ve resmi) çocukların aldıkları eğitim sonucunda kişiler arası problem çözme beceri düzeylerinde bir farklılık olup olmadığını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, farklı eğitim yaklaşımlarıyla eğitim programlarını zenginleştiren özel okul öncesi eğitim kurumunda uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programının çocukların problem çözme ve alternatif çözüm düşünme becerileri üzerinde daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Avcıoğlu (2002) tarafından işbirlikçi öğrenme yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların dinleme becerileri, sözel açıklama becerileri ve kişiler arası becerileri üzerinde etkili olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda işbirlikçi öğrenme yöntemi doğrultusunda pekiştirilmiş olan sosyal beceri öğretim programının, öğrencilerin hedef sosyal becerileri öğrenmelerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Çiftçi (2001) tarafından bilişsel süreç yaklaşımına dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının, zihinsel engelli öğrencilerin özür dileme, alay edilmeye başa çıkma ve uygun olmayana dokunmaktan kaçınma becerilerini kazanmalarında ve bu becerileri genelleyebilmelerinde etkili olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmada dokuz zihinsel engelli öğrenci üzerinde çalışılmıştır. Araştırma sonucunda bilişsel süreç yaklaşımına dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının dokuz zihinsel engelli öğrencinin hedef sosyal becerileri kazanmalarında ve bu becerileri genellemelerinde etkili olduğu görülmüştür.

Çıkrıkçı (1999), Anaokullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının okul olgunluğu ve aile tutumu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında örneklem 72 kız, 78 erkek olmak üzere toplam 150 çocuğu kapsamaktadır. Çocukların okul olgunluğunu saptamak için Metropolitan Olgunluk Testi, ana-baba tutumlarını nasıl algıladıklarını belirlemek için Jackson Aile Tutumları Testi ve çocukla ailesi hakkında bilgi toplamak içinde Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Metropolitan Olgunluk Testi Sonucunda, cinsiyetler arasındaki fark önemsiz bulunurken, ailenin gelir düzeyi ve anne-babanın eğitim seviyesi yükseldikçe çocuk başarısının arttığı gözlenmiştir.

Unutkan (1998) tarafından okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal yönden gelişimini desteklemek için, Aile Katılımlı Sosyalleşme Programı oluşturularak etkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuçlar, programın genel olarak çocukların sosyalleşmeleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Bilal'in (1984) "Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana- Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi" konulu araştırmasında, 706 kişiden oluşan Ankara Devlet Liseleri son sınıf öğrencileri örnekleminde şu bulgular bulunmuştur: Çocukların kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyleri yönünden "demokratik" anne baba tutumlarının, "otoriter" anne baba tutumlarına göre uyum açısından daha elverişli koşullar yaratacağı ortaya çıkmıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

DiPrete ve Jennings (2009), 5-11 yaş arasındaki çocukların cinsiyet farklılıkları ile sosyal-davranışsal ve akademik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Eğitim dönemi boyunca çocukların öğretmenleri ve ailelerine erken çocukluk eğitimi çalışması uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; çocukların sosyal ve davranışsal becerileri evde anne-baba davranışından, okulda ise öğretmen davranışından etkilenmektedir. Ayrıca kız çocuklarının sosyal ve davranışsal becerileri ile akademik becerileri, erkek çocuklara göre daha yüksek çıkmıştır.

Sebanc, Kearns, Hernandez ve Galvin (2007), üç-yedi yaş arasındaki çocukların yakın arkadaşlarının ve arkadaşlık ilişkilerinin sosyal uyumlarına etkisini inceledikleri araştırmalarına yüz yirmi dört çocuğu dâhil etmişlerdir. Sosyometrik ölçümlerin ve Arkadaş Özellikleri Anket Formu'nun kullanıldığı araştırmanın sonucunda yakın arkadaşı olan ve olumlu arkadaşlık ilişkileri yaşayan çocukların sosyal uyum düzeylerinin de olumlu etkilendiği bulunmuştur.

Denham, Hatfield, Smethurst, Tan ve Tribe (2006) sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerine etkisini incelemişlerdir. Eğitim yılı boyunca çocuklara iki farklı eğitim uygulanmıştır. Eğitimin biri akran ilişkileri, diğeri sosyal beceri eğitimi ile ilgilidir. Örnekleme 7-11 yaşlarında 45 erkek ve 23 kız öğrenci alınmıştır. Öğrenciler iki gruba ayrılmış ve bir gruba sadece tek eğitim programı uygulanmıştır (ya akran ilişkileri ya da beceri eğitimi). Eğitimler çocuklara 12 hafta 30 dakikalık periyotlar halinde verilmiştir. Kontrol grubu kullanılmamıştır. Beceri eğitimi veya Akran ilişkileri eğitimine katılan çocuklar Sosyal beceri anketi (Social Skills Questionnaire) ile hem eğitimden önce hem de sonra değerlendirilmiştir. Öğretmen ve aileler, hem eğitimden önce hem de sonra çocukların sosyal beceri düzeyi algılarını ortaya koymaları için Sosyal beceri anketinin aile öğretmen versiyonunu değerlendirdiler. Araştırma sonucuna göre, eğitime katılan her iki grubun sosyal

beceri ve sosyal katılmalarını pozitif yönde etkilediği bulunmuştur. Eğitime katılan çocukların cinsiyetine göre anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Findlay, Girardi ve Coplan (2006), empatik ve düşük empatik beceriye sahip çocukların sosyal davranışlarını (saldırganlık, çekingenlik-geri çekilme, prososyal eğilimleri) ve sosyal anlamalarını (varsayımsal akran davranışları cevap ve tutumları gibi) araştırmışlardır. Araştırmaya anasınıfı ve birinci sınıfa giden 136 çocuk alınmıştır. Aileler çocukların empatilerini; çekingen, saldırgan ve prososyal eğilimde olarak sınıflandırmışlardır. Çocuklara prososyal, saldırgan veya utangaç akranlarını anlatan senaryolar sunulmuş ve anladıkları ile ilgili sorular ve bu davranışlara yönelik tepkileri sorulmuştur. Empatik çocuklarla düşük empatik çocuklar karşılaştırıldığında, empatik çocukların daha prososyal davranışlar ve daha az saldırganlık ve sosyal- geri çekilme gösterdikleri bulunmuştur. Ayrıca, empatik çocuklar daha düşük empatik çocuklarla karşılaştırılınca saldırganlık ve utangaçlığı anlamada daha bilgili yaklaşım sergilemişlerdir. Empatik çocuklar kendi sosyal davranışlarında oldukları kadar başkalarını da sosyal anlamada daha duyarlıdır.

McClelland, Morrison ve Holmes (2004), anaokuluna devam eden 540 çocuk üzerinden yaptıkları araştırmada sosyal beceri düzeylerinin sosyodemografik özelliklere göre anlamlı farklılık gösterdiğini bulmuştur. Cassidy (1988) sosyo-ekonomik düzeyi orta olan ailelerden gelen 52 tane altı yaş çocuğu üzerinde yaptığı bir çalışmada, çocukların benlik saygıları ile anne çocuk bağlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. “Cassidy Kukla Görüşme Formu” ve “Harter’ın Algılanan Yeterlilik Ölçeği” nin “Evrensel Benlik Saygısı Alt Ölçeği” ile “Harter’ın Küçük Çocuklar İçin Algılanan Yeterlilik ve Sosyal Olarak Kabul Görme Ölçeği”nin kullanıldığı araştırmasında, benlik saygısı ve anne çocuk bağlılığı arasında önemli ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Olumlu kategorisindeki çocukların güvenli bağlılık ilişkisi, mükemmel kategorisindeki çocukların ise ya güvenli ya güvensiz ya da kaçınmacı bağlılık ilişkisi, olumsuz kategorisindeki çocukların ise güvensiz ya da kontrollü bağlılık ilişkisi geliştirdikleri saptanmıştır.

Erwin, Firth ve Purves (2004) çocukların kişiler arası bilişsel problem çözme becerilerinin cinsiyet tipine göre belirlenmiş ikilemlerden etkilenip etkilenmedikleri incelenmiştir. 6-8 yaşlarında aynı okula giden 50 çocuk, sekiz sosyal problem çözme hikayesi ile kişiler arası bilişsel problem çözmenin ana unsuru olan alternatif çözümler düşünme (Alternative Solutions Thinking) ve nedenini düşünme (Consequential Thinking) becerileri test edilmiştir. Sekiz hikayenin dördü özellikle erkek çocuklar için daha önemli, diğer dördü ise özellikle kız çocuklar için daha önemli hikayeleri hedef almıştır. Kız ve erkek çocukların her cinsiyet tipi hikayesinden aldıkları puanlar cinsiyet, önerilen alternatif çözümlerin sayısı

ve nedenleri tahmin etme puanları 2×2 Manova testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Beklenildiği gibi, aktiviteler özellikle katılımcıların cinsiyeti ile ilişkiliyse, hikayelere ilgileri yüksek olduğu; ancak hikayelerde alternatif çözümler düşünme ve nedenleri düşünme önerilerinin sayısında cinsiyetin önemli farklılığa neden olmadığı bulunmuştur.

Powless ve Elliott'ın (2002) “Yerli Amerikan Okul Öncesi Çocukların Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi: Öğretmen ve Ebeveynlerin Değerlendirmesi” adlı araştırması 50 yerli Amerikan ve 50 beyaz katılımcıyı kapsamıştır. Okul öncesi çocuklarının sosyal davranış ve yetişkinlerin beklentilerine çok kültürlü bir anlayış sağlamak ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Sistemi ile değerlendirmeciler (öğretmen ve ebeveyn) arasındaki bağlantıları geliştirmek amacıyla yapılan çalışma sonucunda, ebeveyn ve öğretmenlerinin değerlendirmelerine göre, beyaz okul öncesi öğrencilerinin yerli Amerikan okul öncesi öğrencilerinden daha fazla sıklıkta sosyal beceri sergiledikleri bulunmuştur.

Guglielmo ve Tryon (2001) gelişimsel geriliği olan okul öncesi çocuklar için sosyal beceriler eğitim programı hazırlamıştır. Her biri 19 katılımcıdan oluşan iki deney grubu oluşturulmuş, gruplardan birine sınıf destekli sosyal beceriler eğitim programı, diğerine birleştirilmiş davranış paketi uygulanmıştır. 20 kişilik kontrol grubu oluşturulmuştur. Uygulanan program sonunda hedef davranışların desteklendiği ve diğer davranışlarda artış olduğu ortaya çıkmıştır. Grup davranışının; hem sınıf destekli sosyal beceriler eğitim programı, hem de birleştirilmiş davranış paketi uygulanan gruplarda arttığı görülmüştür. Sosyal beceri müdahaleleri hem sınıf öğretmenleri hem de okul öncesi katılımcıları tarafından gözlenmiştir.

Oprea (1998), otoriter Head Start ailelerinin ebeveynlik stillerinin okul öncesindeki çocukların sosyal beceri gelişimlerine ve Head Start'teki ebeveyn ve bakıcılara ait demografik faktörler olan yaş, eğitim seviyesi, çalışma durumu ve dini etkenlerin sosyal becerilere (işbirliği, atılganlık ve öz-kontrol) etkisini incelemiştir. Araştırmaya 18-50 yaş arasındaki 102 denek katılmıştır. Bunlardan 51'i Afrika kökenli Amerikalı, diğer 51'i de Avrupa kökenli Amerikalıdır. Beş haftalık süreçte ailelerin ebeveynlik stillerine yönelik fikirleri “Ebeveynlik Hakkında Fikirler” (İdeas About Parenting – IAP) ve sosyal becerileri Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi ile belirlenmiştir. Buna göre, okul öncesi çocuklarla ailelerinin ebeveynlik stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu ailelerdeki çocukların diğer çocuklarla karşılaştırıldıklarında işbirliği, atılganlık ve öz-kontrol becerileri olarak ortalamaya yakın özellikler gösterdikleri görülmüştür.

Rose-Krasnor, Rubin, Booth ve Coplan (1996) çocukların sosyal yeterliliklerini anne-çocuk bağlanma ilişkisi ve annesel yönergeler yönleriyle incelemiştir. Araştırmada 111 anne

ve onların dört yasındaki çocukları kontrol grubuyla cinsiyet, yaş gibi özellikler bakımından esinlenerek örneklem olarak alınmıştır. Araştırmada veriler işbirliğine dayalı çalışmalar ve serbest oyun teknikleri kullanılarak gözlem yoluyla toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, annesel yönergelerin ve bağlanma durumunun çocukların akranlarına karşı davranışlarının habercisi olduğu görülmüştür.

Mize ve Ladd (1990) tarafından okul öncesi dönemde, yaşlıları arasında sosyal statüsü düşük olan ve sosyal becerilerde yetersiz olan çocuklara bilişsel sosyal öğrenme yaklaşımına dayalı sosyal beceri öğretim programı uygulanmıştır. Deney grubunda bulunan 18 çocuğa yaşlılarını yönlendirme (oyuna davet etme, oyunda yönerge verme), yaşlılarını destekleme (olumlu geri bildirim verme, yardım teklif etme gibi), yaşlılarına açıklama yapma ve soru sorma becerileri öğretilmiştir. Sosyal beceri programı dâhilinde çocuklara akranlarıyla etkileşimde nasıl davranacakları konusunda bilgi verilmiş, el kuklaları ve oyuncaklar kullanılarak sosyal beceriye model olunmuş, çocukların izledikleri modelin davranışını kendilerinin de yapmaları sağlanmış, geri bildirim verilmiştir. Çocuklar uygun beceriyi sergilerken videoya çekilmiş ve daha sonra bu kasetler çocuklara izletilmiş, onların kendi kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırmanın bulgularında deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların ön test-son test puanlarında anlamlı bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Ancak, akran kabulünün çocuğun sosyal becerileriyle yakından ilgili olduğu, çocukların sosyal becerileri öğrenmelerinin akranlarıyla olan ilişkilerini olumlu yönde etkilediği gözlenmiştir.

Bullock (1988) davranışları akranlarınca kabul edilmeyen çocukların davranış kazanımında sosyal beceri eğitiminin ve akran ilişkilerinin etkisini incelemiştir. 56 beşinci ve altıncı sınıf çocuğu, akranlarınca kabul edilmeyen etkileşimli becerilerde yetersiz olarak tespit edilmiştir. Bu çocuklardan dörtte biri doğru davranışı nadiren (etkileşimli beceri eğilimi, eğitimle grup deneyimi, müdahalesiz kontrol) göstermiştir. Araştırmada farklı davranış etkileri davranış sonrasında ve değerlendirmede gözlenmiştir. Araştırma sonucunda etkileşim becerileri eğitimi, beceri kazanımını geliştirmiş ve pozitif sosyal davranışı artırmıştır. Akran ilişkisi, akran kabulü ve çocukların sosyal yeterliklerinde kendilerini anlamalarını artırmıştır.

Gresham ve Nagle (1980), sosyal yönden akranları arasında az kabul gören çocuklara sosyal beceri eğitimi vermişler ve yapılan çalışmanın sonunda sosyal beceri eğitiminin çocukların akranları tarafından kabul görmelerinde etkili olduğu bulunmuştur.

3. YÖNTEM

3.1.Araştırma Modeli

Bu araştırma, okul öncesi eğitime devam eden beş-altı yaş grubu çocukların sosyal becerilerine etki eden bir takım sosyo-demografik değişkenleri saptamayı amaçlamış ve araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde mevcut olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Bu modelde araştırma konusu olan olay, kişi veya nesne içerisinde bulunduğu koşullar doğrultusunda olduğu gibi tanımlanır (Karasar, 1995).

Araştırmada 5-6 yaş çocukların anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi bağımsız değişkenler açısından çocukların sosyal becerileri tarama modeli çerçevesinde incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, 2010-2011 eğitim öğretim yılında Elazığ İl sınırları içinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar, anne-babaları ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini, bu evrenden uygun (convenient) olarak seçilen Harput Anaokulu, Elazığ Anaokulu, Kızılay Anaokulu'nda öğrenim gören 330 adet 5-6 yaş çocuklar, 330 anne ve 330 baba, 26 öğretmen oluşturmaktadır.

Uygun örnekleme yönteminde zaman, para ve iş gücü kaybını önlemek amaçlanır. Burada araştırmacı, ihtiyaç duyduğu büyüklükteki bir gruba ulaşana kadar en ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlamak üzere örneklemini oluşturur ya da en ulaşılabilir örnek üzerinden çalışır (Cohen ve Manion, 1998; Ravid, 1994).

3.3. Verilerin Toplanması

Uygulama, Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 14 Ekim 2010 tarihinde onay alındıktan sonra belirtilen kurumlara bizzat gidilerek yapılmıştır. Uygulanacak Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) okul öncesi öğretmenlerine dağıtılmış ve Sosyo-demografik Bilgi Formu ise öğretmenler aracılığıyla anne ve babalara ulaştırılmış, bir hafta sonra kurumlardan geri alınmıştır.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların sosyal becerilerini ölçmek için Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ); anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi bağımsız değişkenleri belirlemek için ise Sosyo-demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1.1. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) Avcıoğlu (2003) tarafından geliştirilmiştir. Beşli likert dereceleme şeklinde oluşturulmuştur, 4 ile 6 yaşlarındaki çocukların sahip olması gereken sosyal becerileri içermektedir. Ölçekte sosyal beceriler 9 alt kategori altında toplanmıştır.

Bunlar; Kişiler Arası Beceriler (KB), Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Becerileri (KDKEB) Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB), Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB), Sözel Açıklama Becerileri (SAB), Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB), Dinleme Becerileri (DB), Amaç Oluşturma Becerileri (AOB) ve Görevleri Tamamlama Becerileridir (GTB). SBDÖ 62 madde ve 9 alt ölçekten oluşan bir ölçme aracıdır. Alt ölçeklerdeki toplam madde sayıları, KB 15, KDKEDYSB 11, ABBÇB 10, SAB 7, KKEB 4, AOB 3, DB 5, GTB 3 ve SKEB 4'tür. Maddelerin tamamı olumlu yönde düzenlenmiştir. Maddelere verilen tepkiler “her zaman yapar” , “çok sık yapar” ,

“genellikle yapar” , “çok az yapar” ve “hiçbir zaman yapmaz” şeklinde derecelendirilmiştir.

Ölçeği cevaplayacak olanlar, ölçekte yer alan ifadeyi okuduktan sonra değerlendirmesini yaptıkları çocuğun sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanını işaretlerler. Gözleme olanağı bulamadıkları beceriyi boş bırakırlar.

- Kişiler Arası Beceriler (KB): Bu bölüm, 15 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireyler arası karşılıklı etkileşimin sürdürülmesinde önemli olan becerilerdir (Avcıoğlu, 2007).
- Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB): Bu bölüm 11 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin sosyal etkileşim içerisinde hem kendilerinin hem de başkalarının kızgınlık davranışlarını kontrol etmelerine ve değişikliklere kolayca uyum sağlamalarına yardım ederler (Avcıoğlu, 2007).
- Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB): Bu bölüm 10 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin sosyal etkileşim içerisinde akranları tarafından karşılaşılabilecekleri çeşitli baskılarla başa çıkmalarına yardım ederler (Avcıoğlu, 2007).
- Sözel Açıklama Becerileri (SAB): Bu bölüm, 7 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde başlangıç oluşturan becerileri içermektedir (Avcıoğlu, 2007).
- Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB): Bu bölüm 4 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin sosyal davranışları üzerinden kendilerini kontrol etmelerine yardım ederler (Avcıoğlu, 2007).
- Amaç Oluşturma Becerileri (AOB): Bu bölüm 3 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin başkalarından bağımsız olarak bir amaç oluşturmalarını ve bu amaçları gerçekleştirmelerini sağlayan becerilerdir (Avcıoğlu, 2007).
- Dinleme Becerileri (DB): Bunlar, 5 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde başlangıç oluşturan becerileri içermektedir (Avcıoğlu, 2007).
- Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB): Bu bölüm, 3 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin üstlendikleri görevleri yerine getirmelerine yardım eden becerilerdir (Avcıoğlu, 2007).

- Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB): Bu bölüm 4 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin karşılaşılabilecekleri çeşitli sonuçları kabul etmelerine yardım ederler (Avcıoğlu, 2007).

Avcıoğlu (2007) “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması” isimli çalışmasında Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin, okul öncesi dönemdeki 4-6 yaş çocuklara uygulanabilirliğine ilişkin bazı teknik özellikleri saptamıştır. Veri toplamak amacıyla, 4-6 yaş arasındaki 251 öğrenci sosyal beceriler açısından değerlendirmiştir. Ölçeğin geçerliği; kapsam ve yapı geçerliği olmak üzere iki ayrı yolla test edilmiştir. Ölçeğin geçerliği ile ilgili çalışmada uzman görüşüne başvurulmuştur. Kapsam geçerliliği ve ölçeğin genel özellikleriyle ilgili olarak ölçeğin kaç faktörden oluştuğunu anlamak amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Yinelenen analizler sonucunda ölçekte yer alan maddelerin dokuz faktörde toplandığı gözlenmiştir. Güvenirliği belirlemek amacıyla, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı, iki yarım güvenirliği ve test tekrar test güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .98, iki yarım güvenirlik katsayısı .89 ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise .83 olarak bulunmuştur.

Bu araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara göre; ölçeğin, güvenirlik katsayılarının uygunluğu ve faktör yapısının özelliği nedeniyle, okul öncesi dönemde 4-6 yaş arasındaki çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek amacıyla kullanılabilmesi ortaya konmuştur. Böylece, elde edilecek sonuçlar doğrultusunda erken müdahale programları geliştirilmesine katkıda bulunularak, çocukların sosyal becerileri açısından karşılaşılabilecekleri gelişimsel risklerin önüne geçilebilir. Ayrıca ölçeğin psikometrik özelliklerinin gerekli ölçütleri karşılamada oldukça yeterli olmasından dolayı geliştirilen “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği”nin araştırmalarda kullanılabilmesi ve bu aracın kullanıldığı araştırmalar yoluyla farklı sosyal becerilere sahip olan çocukları pek çok değişken açısından inceleyip kuramsal literatüre katkıları sağlanabileceği söylenebilir (Avcıoğlu, 2007).

3.3.1.2. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Güvenirlik Analizi

Bu bölümde, SBDÖ'nin alt ölçek güvenirlik analizi incelenmiştir. Tablo 1'de belirtildiği gibi alt ölçeklerden en düşük güvenirliğe sahip olan KKEB alt ölçeğinin güvenirliği .90, en yüksek güvenirliğe sahip olan ABBÇB, DB, AOB alt ölçeklerinin güvenirliği .97 ve ölçeğin toplam güvenirliği .98 olarak bulunmuştur. Bütün alt ölçeklerin güvenirlikleri ve toplam güvenirlik yüksektir.

Tablo 1.

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçek Güvenirlikleri

Alt Ölçekler	Katılımcı Sayısı	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
1. KB	300	15	.96
2. KDKEDUSB	300	11	.96
3. ABBÇB	300	10	.97
4. KKEB	300	4	.90
5. SAB	300	7	.96
6. SKEB	300	4	.96
7. DB	300	5	.97
8. AOB	300	3	.97
9. GTB	300	3	.95
TOPLAM	300	62	.98

3.3.1.3. Sosyo-demografik Bilgi Formu

Sosyo-demografik Bilgi Formu ebeveynlerin cinsiyeti, eğitim seviyeleri, ailenin aylık geliri, çocuk sayıları, çocukların yaşları ve cinsiyetleri, çocukların anasınıfından önce aldıkları eğitim gibi değişkenler hakkında bilgi almak için düzenlenmiş bir bilgi formudur. Bilgi formunda toplam 6 soru yer almaktadır. Sosyo-demografik bilgi formu araştırmaya katılan 330 çocuğun anne ve babasına uygulanmıştır (Ek 2 ve Ek3).

3.3.1.4. Uygulama

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği her çocuk için sınıf öğretmeni tarafından doldurulmuştur. Sosyo-demografik Bilgi Formu ise, her çocuğun annesi ve babası tarafından doldurulmuştur. Anketlerin geri dönüşünden sonra, ölçekler gözden geçirilmiştir. Eksik ve hatalı doldurulan ölçekler, analize tabi tutulmamıştır. Daha sonra veriler, SPSS 17 istatistik paket programına işlenmiş ve istatistiksel çözümler bu program yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Toplamda 300 çocuk ve ebeveynleri üzerinden istatistiksel hesaplamalar yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde ilk basamakta hangi istatistiksel tekniğin kullanılması gerektiğine karar vermek için ön analizler yapılmıştır. Sonuçta,

- Herbir regresyon için saçılma grafiğinin değişkenler arası doğrusal ilişki göstermesi,
- Herbir regresyon için normal dağılım grafiğinin normallik varsayımını karşılaması,
- Analize dahil edilen bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon matriks tablosunun .9 üzeri korelasyon değeri vermemesinden ve çoklu eşdoğrusallık (multicollinearity) bulunmamasından dolayı (Tabachnick ve Fidel, 2007)

Verilerin çözümlenmesinde istatistiksel teknik olarak Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi (Multiple Lienear Regression Analysis) uygun görülmüştür. Çalışmada birden çok bağımlı ve bağımsız değişken yer almaktadır. Çalışmanın bağımlı değişkenini okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların sosyal becerileri yani SBDÖ'nin dokuz alt ölçeği oluşturmaktadır. Bağımsız değişkenler ise Sosyo-demografik Bilgi Formu ile araştırılan anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile aylık toplam geliri, çocuk sayısı, çocukların cinsiyeti ve çocukların önceden almış oldukları okul öncesi eğitimidir. Araştırmada SBDÖ'nin her bir dokuz alt ölçeği için tüm bağımsız değişkenler analize tabi tutulmak sureti ile dokuz adet çoklu lineer regresyon uygulanmıştır.

Bulgular bölümünde örneklemin sosyo-demografik özellikleri ve her bir dokuz alt ölçek için betimsel istatistikler ve regresyon tabloları sunulmuştur. Regresyon tablosunda verilen beta değeri (β) pozitif ise bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkinin pozitif doğrusal yönde; negatif ise negatif doğrusal yönde bir ilişkinin olması anlamına gelmektedir (Field, 2009).

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, ebeveynlerin ve çocukların sosyo-demografik özellikleri ve dokuz adet araştırma sorusunun bulgularına ait regresyon analizleri tablolar halinde sunulmaktadır.

4.1. Ebeveynlerin ve Çocukların Demografik Özellikleri

Bu bölümde, ebeveyn ve çocuklara ait demografik bilgilere yer verilmektedir. Bu bilgilere ulaşabilmek için Sosyo-demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Bilgi formunda annelerin eğitim seviyesi, babaların eğitim seviyesi, ailenin aylık toplam geliri, ailedeki çocuk sayısı, çocukların cinsiyetleri ve çocuğun önceki okul öncesi eğitim düzeyi gibi maddeler yer almaktadır. Katılımcıların demografik bilgilerinin özeti Tablo.2’de verilmiştir.

Çalışmaya 300 anne katılmıştır. Annelerin, 2’si (% 7) okuryazar, 70’i (%23.3) ilköğretim, 119’u (%39.7) lise, 97’si (%32.3) lisans, 12’si (%4) ise yüksek lisans ve yukarısı düzeyinde eğitim seviyesindedir. Çalışmaya 300 baba katılmıştır. Babaların, 16’sı (% 5. 3) ilköğretim, 85’i (%28.3) lise, 168’i (% 56) lisans, 31’i (%10.3) ise yüksek lisans ve yukarısı düzeyinde eğitim seviyesindedir.

Çalışmaya 300 aile katılmıştır. Ailelerin 111’inin (%37) geliri 400-2000 tl arasındadır. Ailelerin 189’unun (%63) geliri ise 2000-7500 tl arasındadır. Çalışmaya katılan ailelerden 74’ü (%24.7) bir çocuk, 150’si (%50) iki çocuk, 66’sı (%22) üç çocuk, 10’u ise (%3.3) dört çocuğa sahiptir. Çalışmaya katılan ailelerden 151’i (%50.3) erkek, 149’u (%49.7) kız çocuğa sahiptir. Çocuklardan 157’si (%52.3) daha önceden hiç okul öncesi eğitim almamıştır, 58’i (%19.3) kreş, 73’ü (%24.3) anaokulu, 12’si ise (%4) kreş ve anaokulu eğitimi almıştır.

Çalışmaya katılan ebeveynlerin çoğunluğu lise mezunudur. Ailelerin büyük bir kısmının yaklaşık yarısından fazlasının geliri 2000 ile 7500 T.L. arasındadır. İki çocuklu ailelerin oranı yarı yarıyadır (%50) , ailelerin erkek çocuğa sahip olma oranları ise yarıdan fazladır (%50.3).

Tablo 2. Ebeveynlerin ve Çocukların Demografik Özellikleri ($n=300$)

Özellikler	<i>n</i>	Geçerli %
Anne eğitim seviyesi	300	-
Okuryazar	2	.7
İlköğretim	70	23.3
Lise	119	39.7
Lisans	97	32.3
Yüksek lisans ve yukarısı	12	4
Baba eğitim seviyesi	300	-
Okuryazar	-	-
İlköğretim	16	5.3
Lise	85	28.3
Lisans	168	56
Yüksek lisans ve yukarısı	31	10.3
Ailenin aylık toplam geliri	300	
400-2000 TL	111	37
2000-7500 TL	189	63
Ailedeki çocuk sayısı	300	
Bir çocuk	74	24.7
İki çocuk	150	50
Üç çocuk	66	22
Dört çocuk	10	3.3
Çocuğun cinsiyeti	300	
Erkek	151	50.3
Kız	149	49.7
Çocuğun önceki okul öncesi eğitimi	300	
Yok	157	52.3
Kreş	58	19.3
Anaokulu	73	24.3
Kreş ve anaokulu	12	4

4.2. Araştırma Soruları ve Analizleri

Bu bölümde, çalışmanın yapıldığı grup ve kullanılan ölçeklerin verilerinin istatistiksel analizlerine yer verilmiştir. Araştırmada yer alan dokuz adet araştırma sorusuna göre yer alan dokuz alt ölçek ve dokuz adet regresyon analizi tablolastırılarak incelenmiştir.

4.2.1. Kişiler Arası Beceriler

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *kişilerarası becerilerine* etkisi nedir? Bu araştırma sorusunu cevaplayabilmek için soruda anılan bağımlı değişkenleri inceleyen bir Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin birinci alt ölçeği olan Kişiler Arası Beceriler kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların kişilerarası becerilerinin betimsel analizi yapılmış ve bu becerileri etkileyebilecek olan sosyo-demografik değişkenlerin analizi için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine göre araştırmaya katılan çocukların kişiler arası becerileri ortalama puanı Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3.

Çocukların Kişilerarası Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler

Alt Ölçek	n	$\bar{X}$	SS
Kişiler Arası Beceriler (KAB)	300	3.38	.91

Not: Cevap ölçeği: Her zaman yapar = 5, Çok sık yapar = 4, Genellikle yapar = 3, Çok az yapar = 2, Hiçbir zaman yapmaz = 1

Betimsel istatistikler çocukların kişiler arası becerilerinin ortalama puanının 3.38/5.00 olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.

Çocukların Kişilerarası Becerilerine Dair Regresyon Verileri

Değişken	B	S.E.b	β	p
(Sabit)	2.916	.188	-	.00
Anne Eğitim Seviyesi	-.03	.121	-.016	.8
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Baba Eğitim Seviyesi	.242	.123	.126	.051
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Ailenin toplam aylık geliri	-0.48	.122	-.025	.69
0= <2000 YTL				
1= $\geq$ 2000 YTL				
Ailedeki çocuk sayısı	.029	.067	.025	.66
Çocuğun cinsiyeti	.151	.103	.083	.14
0=Erkek				
1=Kız				
Önceki okul öncesi eğitim	.459	.107	.252	.00***
0= Yok				
1=Var				

Model Summary

$$F = 4,848$$

$$df = 6 / 293$$

$$R^2 = .09$$

$$\text{Düzeltilmiş } R^2 = .072$$

$$***p < .001$$

Her bağımsız değişken ve bağımlı değişkenin ilişkisi ayrı ayrı incelendiğinde, çocukların cinsiyetinin ($r = .12$, $p < .05$); çocukların öncesinde aldıkları okul öncesi eğitimin ($r = .262$, $p < .001$) ve baba eğitim düzeyinin ($r = .144$, $p < .01$) çocukların kişiler arası becerileri ile pozitif bir ilişki içinde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca anne eğitim düzeyi ve çocukların kişilerarası becerileri arasında anlamlılığa yakın bir ilişki vardır ($r = .085$, $p = .07$). Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F = 4.84$; $p < .001$) ve çocukların kişilerarası becerilerindeki toplam varyansın %9 u regresyon modeli ile açıklanmaktadır ($R^2 = .09$).

Bütün bağımsız değişkenler bir arada regresyon eşitliğine alındığında ise kişiler arası becerilere anlamlı derecede etki yapan değişkenin çocuğun öncesinde aldığı okul öncesi eğitim ($\beta = .252$, $p < .001$) olduğu gözükmemektedir. Babanın eğitim düzeyi ise ($\beta = .123$, $p < .051$) istatistiksel anlamlılığa yakındır.

Sonuç olarak, çocukların kişilerarası becerileri öncesinde aldıkları okul öncesi eğitimle belirlenmektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan altı yaş çocuklarının kişilerarası becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir.

4.2.2. Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerine* etkisi nedir?

Bu araştırma sorusunu cevaplayabilmek için soruda anılan bağımlı değişkenleri inceleyen Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin ikinci alt ölçeği olan Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin betimsel analizi yapılmış ve bu becerileri etkileyebilecek olan demografik karakteristiklerin analizi için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine göre araştırmaya katılan çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin ortalama puanı Tablo.5'de verilmiştir.

Tablo 5.

Çocukların Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler

Alt Ölçek	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
KDKEDUSB	300	3.39	.91

Not: Cevap ölçeği: Her zaman yapar = 5, Çok sık yapar = 4, Genellikle yapar = 3, Çok az yapar = 2, Hiçbir zaman yapmaz = 1

Betimsel istatistikler çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerindeki becerilerinin ortalama puanının 3.39/5.00 olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.

Çocukların KDKEDUSB Dair Regresyon Verileri

Değişken	B	S.E.b	β	p
(Sabit)	3.11	.188	-	.00
Anne Eğitim Seviyesi	.028	.121	.015	.81
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Baba Eğitim Seviyesi	.34	.123	.176	.006***
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Ailenin toplam aylık geliri	-.129	.122	-.068	.29
0= <2000 YTL				
1= $\geq$ 2000 YTL				
Ailedeki çocuk sayısı	-.085	.067	-.071	.2
Çocuğun cinsiyeti	.229	.102	.125	.02***

0=Erkek				
1=Kız				
Önceki okul öncesi eğitim	.378	.107	.206	.00***
0= Yok				
1=Var				

Model Summary

$$F = 5,95$$

$$df = 6 / 293$$

$$R^2 = .10$$

$$\text{Düzeltilmiş } R^2 = .09$$

$$*** p < .001$$

Her bağımsız değişken ve bağımlı değişkenin ilişkisi ayrı ayrı incelendiğinde, annenin eğitim seviyesinin ($r = .112, p < .05$); çocukların cinsiyetinin ($r = .162, p < .01$), önceki okul öncesi eğitimin ($r = .241, p < .001$) ve baba eğitim seviyesinin ($r = .190, p < .001$), çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri ile pozitif bir ilişki içinde olduğu ortaya çıkmıştır. Ailedeki çocuk sayısının ($r = -.112, p < .05$) ise çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri ile negatif bir ilişki içinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F = 5.95; p < .001$) ve çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerindeki toplam varyansın %10 u regresyon modeli ile açıklanmaktadır ($R^2 = .10$).

Bütün bağımsız değişkenler bir arada regresyon eşitliğine alındığında ise çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerine anlamlı derecede etki yapan değişkenlerin çocukların cinsiyeti ($\beta = .125, p < .05$); çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ($\beta = .206, p < .001$) ve baba eğitim seviyesi ($\beta = .176, p < .01$) olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerini çocukların cinsiyeti, çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi belirlemektedir. Kız çocuklarının kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri erkek çocuklara göre daha yetkindir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan altı yaş çocuklarının kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara

göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da kırgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin yetkinleştiği görülmektedir.

4.2.3. Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *akran baskısı ile başa çıkma becerilerine* etkisi nedir?

Bu araştırma sorusunu cevaplayabilmek için soruda anılan bağımlı değişkenleri inceleyen Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin üçüncü alt ölçeği olan Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların akran baskısı ile başa çıkma becerilerinin betimsel analizi yapılmış ve bu becerileri etkileyebilecek olan demografik karakteristiklerin analizi için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine göre araştırmaya katılan çocukların akran baskısı ile başa çıkma becerilerinin ortalama puanı Tablo.7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Çocukların Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler

Alt Ölçek	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
ABBÇB	300	3.26	.97

Not: Cevap ölçeği: Her zaman yapar = 5, Çok sık yapar = 4, Genellikle yapar = 3, Çok az yapar = 2, Hiçbir zaman yapmaz = 1

Betimsel istatistikler çocukların akran baskısı ile başa çıkma becerilerinin ortalama puanının 3.26/5.00 olduğunu göstermektedir.

Tablo 8.

Çocukların ABBÇB Dair Regresyon Verileri

Değişken	B	S.E.b	β	p
(Sabit)	2.91	.198	-	.00
Anne Eğitim Seviyesi	.025	.128	.012	.84

0= Okuryazar İlköğretim Lise 1=Lisans Yüksek Lisans ve yukarısı				
Baba Eğitim Seviyesi	.307	.13	.15	.01***
0= Okuryazar İlköğretim Lise 1=Lisans Yüksek Lisans ve yukarısı				
Ailenin toplam aylık geliri	-.157	.129	-.078	.22
0= <2000 YTL 1= ≥ 2000 YTL				
Ailedeki çocuk sayısı	-.052	.07	-.041	.46
Çocuğun cinsiyeti 0=Erkek 1=Kız	.203	.108	.105	.06
Önceki okul öncesi eğitim 0= Yok 1=Var	.497	.112	.256	.00***

Model Summary

$$F = 6,172$$

$$df = 6 / 293$$

$$R^2 = .11$$

$$\text{Düzeltilmiş } R^2 = .09$$

$$*** p < .001$$

Her bağımsız değişken ve bağımlı değişkenin ilişkisi ayrı ayrı incelendiğinde, annenin eğitim seviyesinin ($r = .11$, $p < .05$); çocukların cinsiyetinin ($r = .142$, $p < .01$), önceki okul öncesi eğitimin ($r = .28$, $p < .001$) ve baba eğitim seviyesinin ($r = .161$, $p < .01$), akran baskısı ile başa çıkma becerileri ile pozitif bir ilişki içinde olduğu ortaya çıkmıştır. Ailedeki çocuk sayısının ($r = -.085$, $p = .07$) ise akran baskısı ile başa çıkma becerileri ile anlamlılığa yakın negatif bir ilişki içinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F = 6.17$; $p < .001$) ve çocukların akran baskısı ile başa çıkma becerilerindeki toplam varyansın %11 i regresyon modeli ile açıklanmaktadır ($R^2 = .11$).

Bütün bağımsız değişkenler bir arada regresyon eşitliğine alındığında ise çocukların akran baskısı ile başa çıkma becerilerine anlamlı derecede etki yapan değişkenlerin çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ($\beta = .256$, $p < .001$) ve baba eğitim seviyesi ($\beta = .15$, $p < .05$) olduğu görülmektedir. Çocuğun cinsiyetinin ise ($\beta = .105$, $p = .06$) anlamlılığa yakın bir şekilde çocukların akran baskısı ile başa çıkma becerilerini etkilediği görülmektedir.

Sonuç olarak, çocukların akran baskısı ile başa çıkma becerilerinin çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi belirlemektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan altı yaş çocuklarının akran baskısı ile başa çıkma becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da akran baskısı ile başa çıkma becerilerinin yetkinleştiği görülmektedir.

4.2.4. Kendini Kontrol Etme Becerileri

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *kendini kontrol etme becerilerine* etkisi nedir?

Bu araştırma sorusunu cevaplayabilmek için soruda anılan bağımlı değişkenleri inceleyen Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin dördüncü alt ölçeği olan Kendini Kontrol Etme Becerileri Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların kendini kontrol etme becerilerinin betimsel analizi yapılmış ve bu becerileri etkileyebilecek olan demografik karakteristiklerin analizi için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine göre araştırmaya katılan çocukların kendini kontrol etme becerilerinin ortalama puanı Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Çocukların Kendini Kontrol Etme Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler

Alt Ölçek	n	$\bar{X}$	SS
KKEB	300	3.09	.94

Not: Cevap ölçeği: Her zaman yapar = 5, Çok sık yapar = 4, Genellikle yapar = 3, Çok az yapar = 2, Hiçbir zaman yapmaz = 1

Betimsel istatistikler çocukların kendini kontrol etme becerilerinin ortalama puanının 3.09/5.00 olduğunu göstermektedir

Tablo 10.

Çocukların KKEB Dair Regresyon Verileri

Değişken	B	S.E.b	β	p
(Sabit)	2.72	.197	-	.00
Anne Eğitim Seviyesi	.045	.127	.023	.72
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Baba Eğitim Seviyesi	.33	.12	.16	.01***
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Ailenin toplam aylık geliri	-.277	.128	-.142	.03***
0= <2000 YTL				
1= $\geq$ 2000 YTL				
Ailedeki çocuk sayısı	.03	.07	.025	.66
Çocuğun cinsiyeti	.152	.107	.081	.15
0=Erkek				
1=Kız				
Önceki okul öncesi eğitim	.369	.112	.195	.001***
0= Yok				
1=Var				

Model Summary

$$F = 4,063$$

$$df = 6 / 293$$

$$R^2 = .07$$

$$\text{Düzeltilmiş } R^2 = .058$$

$$*** p < .01$$

Her bağımsız değişken ve bağımlı değişkenin ilişkisi ayrı ayrı incelendiğinde, çocukların cinsiyetinin ($r = .105$, $p < .05$), önceki okul öncesi eğitimin ($r = .201$, $p < .001$) ve baba eğitim seviyesinin ($r = .141$, $p < .01$), kendini kontrol etme becerileri ile pozitif bir ilişki içinde olduğu ortaya çıkmıştır. Anne eğitim seviyesinin ise ($r = .078$, $p = .08$) ise kendini kontrol etme becerileri ile anlamlılığa yakın bir ilişki içinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F = 4.063$; $p < .01$) ve çocukların kendini kontrol etme becerilerindeki toplam varyansın %7 si regresyon modeli ile açıklanmaktadır ($R^2 = .07$).

Bütün bağımsız değişkenler bir arada regresyon eşitliğine alındığında ise çocukların kendini kontrol etme becerilerine anlamlı derecede etki yapan değişkenlerin ailenin aylık geliri ($\beta = -.142$, $p < .05$); çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ($\beta = .195$, $p < .01$) ve baba eğitim seviyesi ($\beta = .165$, $p < .05$) olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, çocukların kendini kontrol etme becerilerinin ailenin aylık geliri, çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Ailenin toplam aylık geliri arttıkça çocukların kendini kontrol etme becerilerinin azaldığı görülmektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan altı yaş çocuklarının kendini kontrol etme becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da akran baskısı ile başa çıkma becerilerinin yetkinleştiği görülmektedir.

4.2.5. Sözel Açıklama Becerileri

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *sözel açıklama becerilerine* etkisi nedir?

Bu araştırma sorusunu cevaplayabilmek için soruda anılan bağımlı değişkenleri inceleyen Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin beşinci alt ölçeği olan Sözel Açıklama Becerileri Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların sözel açıklama becerilerinin betimsel analizi yapılmış ve bu becerileri etkileyebilecek olan demografik karakteristiklerin analizi için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine göre araştırmaya katılan çocukların sözel açıklama becerilerinin ortalama puanı Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.

Çocukların Sözel Açıklama Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler

Alt Ölçek	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
SAB	300	3.36	.98

Not: Cevap ölçeği: Her zaman yapar = 5, Çok sık yapar = 4, Genellikle yapar = 3, Çok az yapar = 2, Hiçbir zaman yapmaz = 1

Betimsel istatistikler çocukların sözel açıklama becerilerinin ortalama puanının 3.36/5.00 olduğunu göstermektedir

Tablo 12.

Çocukların SAB Dair Regresyon Verileri

Değişken	B	S.E.b	β	p
(Sabit)	2.88	.199	-	.00
Anne Eğitim Seviyesi	.138	.129	.067	.28
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Baba Eğitim Seviyesi	.25	.13	.12	.052
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				

1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Ailenin toplam aylık geliri	-.118	.129	-.058	.36
0= <2000 YTL				
1= ≥ 2000 YTL				
Ailedeki çocuk sayısı	-.003	.071	-.002	.96
Çocuğun cinsiyeti	.154	.109	.078	.15
0=Erkek				
1=Kız				
Önceki okul öncesi eğitim	.566	.113	.288	.000***
0= Yok				
1=Var				

Model Summary

$$F = 4,125$$

$$df = 6 / 293$$

$$R^2 = .12$$

$$\text{Düzeltilmiş } R^2 = .10$$

$$*** p < .001$$

Her bağımsız değişken ve bağımlı değişkenin ilişkisi ayrı ayrı incelendiğinde, anne eğitim seviyesinin ($r = .17$, $p < .01$), çocukların cinsiyetinin ($r = .113$, $p < .05$), önceki okul öncesi eğitimin ($r = .32$, $p < .001$) ve baba eğitim seviyesinin ($r = .163$, $p < .01$) çocukların sözel açıklama becerileri ile pozitif ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F = 6.145$; $p < .001$) ve çocukların sözel açıklama becerilerindeki toplam varyansın %12 si regresyon modeli ile açıklanmaktadır ($R^2 = .12$).

Bütün bağımsız değişkenler bir arada regresyon eşitliğine alındığında ise çocukların sözel açıklama becerilerine anlamlı derecede etki yapan değişkenlerin çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ($\beta = .288$, $p < .001$) olduğu görülmektedir. Baba eğitim seviyesi ($\beta = .123$, $p = .052$) ise çocukların sözel açıklama becerilerine istatistiksel anlamlılığa yakın bir katkı yapmaktadır.

Sonuç olarak, çocukların sözel açıklama becerilerinin çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ile ilişkili olduğu görülmektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan

altı yaş çocuklarının sözel açıklama becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir.

4.2.6. Sonuçları Kabul Etme Becerileri

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *sonuçları kabul etme becerilerine* etkisi nedir?

Bu araştırma sorusunu cevaplayabilmek için soruda anılan bağımlı değişkenleri inceleyen Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin altıncı alt ölçeği olan Sonuçları Kabul Etme Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların sonuçları kabul etme becerilerinin betimsel analizi yapılmış ve bu becerileri etkileyebilecek olan demografik karakteristiklerin analizi için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine göre araştırmaya katılan çocukların sonuçları kabul etme becerilerinin ortalama puanı Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13.

Çocukların Sonuçları Kabul Etme Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler

Alt Ölçek	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
SKEB	300	3.39	1.04

Not: Cevap ölçeği: Her zaman yapar = 5, Çok sık yapar = 4, Genellikle yapar = 3, Çok az yapar = 2, Hiçbir zaman yapmaz = 1

Betimsel istatistikler çocukların sonuçları kabul etme becerilerinin ortalama puanının 3.39/5.00 olduğunu göstermektedir.

Tablo 14.

Çocukların SKEB Dair Regresyon Verileri

Değişken	B	S.E.b	β	<i>p</i>
(Sabit)	3.16	.214	-	.00
Anne Eğitim Seviyesi	-.042	.138	-.019	.76

0= Okuryazar İlköğretim Lise 1=Lisans Yüksek Lisans ve yukarısı				
Baba Eğitim Seviyesi	.37	.14	.16	.009***
0= Okuryazar İlköğretim Lise 1=Lisans Yüksek Lisans ve yukarısı				
Ailenin toplam aylık geliri	-.317	.139	-.147	.02***
0= <2000 YTL 1= ≥ 2000 YTL				
Ailedeki çocuk sayısı	-.077	.076	-.057	.31
Çocuğun cinsiyeti	.293	.117	.14	.01***
0=Erkek 1=Kız				
Önceki okul öncesi eğitim	.438	.122	.21	.000***
0= Yok 1=Var				

Model Summary

$$F = 5,566$$

$$df = 6 / 293$$

$$R^2 = .10$$

$$\text{Düzeltilmiş } R^2 = .08$$

$$*** p < .001$$

Her bağımsız değişken ve bağımlı değişkenin ilişkisi ayrı ayrı incelendiğinde, çocukların cinsiyetinin ($r = .173$, $p < .01$), önceki okul öncesi eğitimin ($r = .222$, $p < .001$) ve baba eğitim seviyesinin ($r = .136$, $p < .01$) çocukların sözel açıklama becerileri ile pozitif ilişki içinde olduğu görülmektedir. Ailedeki çocuk sayısının da ($r = -.086$, $p = .06$) çocukların sözel açıklama becerilerine negatif ve anlamlılığa yakın bir şekilde etki ettiği görülmektedir.

Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F = 5.566$; $p < .001$) ve çocukların sonuçları kabul etme becerilerindeki toplam varyansın %10 u regresyon modeli ile açıklanmaktadır ($R^2 = .10$).

Bütün bağımsız değişkenler bir arada regresyon eşitliğine alındığında ise çocukların sonuçları kabul etme becerilerine anlamlı derecede etki yapan değişkenlerin ailenin aylık geliri ($\beta = -.147$, $p < .05$), çocuğun cinsiyeti ($\beta = .14$, $p < .05$), çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ($\beta = .21$, $p < .01$) ve baba eğitim seviyesi ($\beta = .167$, $p < .01$) olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, çocukların sonuçları kabul etme becerilerinin ailenin aylık geliri, çocuğun cinsiyeti, çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Ailenin aylık geliri arttıkça çocuğun sözel açıklama becerilerinin azaldığı görülmektedir. Kız çocuklar erkek çocuklara göre sözel açıklama becerilerinde daha yetkindirler. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan altı yaş çocukların sonuçları kabul etme becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir.

4.2.7. Dinleme Becerileri

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *dinleme becerilerine* etkisi nedir?

Bu araştırma sorusunu cevaplayabilmek için soruda anılan bağımlı değişkenleri inceleyen Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin yedinci alt ölçeği olan Dinleme Becerileri Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların dinleme becerilerinin betimsel analizi yapılmış ve bu becerileri etkileyebilecek olan demografik karakteristiklerin analizi için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine göre araştırmaya katılan çocukların dinleme becerilerinin ortalama puanı Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15.

Çocukların Dinleme Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler

Alt Ölçek	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
DB	300	3.53	1.00

Not: Cevap ölçeği: Her zaman yapar = 5, Çok sık yapar = 4, Genellikle yapar = 3, Çok az yapar = 2, Hiçbir zaman yapmaz = 1

Betimsel istatistikler çocukların dinleme becerilerinin ortalama puanının 3.53/5.00 olduğunu göstermektedir.

Tablo 16.

Çocukların DB Dair Regresyon Verileri

Değişken	B	S.E.b	β	p
(Sabit)	3.15	.202	-	.00
Anne Eğitim Seviyesi	-.044	.13	-.021	.73
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Baba Eğitim Seviyesi	.47	.13	.22	.000***
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Ailenin toplam aylık geliri	-.218	.131	-.105	.09
0= <2000 YTL				
1= ≥ 2000 YTL				
Ailedeki çocuk sayısı	-.074	.072	-.057	.30
Çocuğun cinsiyeti	.298	.11	.14	.007***
0=Erkek				
1=Kız				

Önceki okul öncesi eğitim .451 .115 .225 .000***

0= Yok

1=Var

Model Summary

$F = 7,489$

$df = 6 / 293$

$R^2 = .13$

Düzeltilmiş $R^2 = .11$

*** $p < .001$

Her bağımsız değişken ve bağımlı değişkenin ilişkisi ayrı ayrı incelendiğinde, ailedeki çocuk sayısının ($r = -.097$, $p < .05$), çocukların cinsiyetinin ($r = .19$, $p < .001$), önceki okul öncesi eğitimin ($r = .251$, $p < .001$) ve baba eğitim seviyesinin ($r = .213$, $p < .001$), çocukların dinleme becerileri ile ilişki içinde olduğu görülmektedir. Anne eğitim seviyesinin de ($r = .084$, $p = .07$) çocukların dinleme becerilerine pozitif ve anlamlılığa yakın bir şekilde etki ettiği görülmektedir.

Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F = 7.489$; $p < .001$) ve çocukların dinleme becerilerindeki toplam varyansın %13 ü regresyon modeli ile açıklanmaktadır ($R^2 = .13$).

Bütün bağımsız değişkenler bir arada regresyon eşitliğine alındığında ise çocukların dinleme becerilerine anlamlı derecede etki yapan değişkenlerin çocukların cinsiyeti ($\beta = .149$, $p < .01$), çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ($\beta = .22$, $p < .001$) ve baba eğitim seviyesi ($\beta = .22$, $p < .001$) olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak çocukların dinleme becerilerinin çocukların cinsiyeti, çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi gibi değişkenlerden etkilendiği görülmektedir. Kız çocuklar erkek çocuklara göre dinleme becerilerinde daha yetkindirler. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan altı yaş çocukların dinleme becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da dinleme becerilerinin arttığı gözükmektedir.

4.2.8. Amaç Oluşturma Becerileri

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *amaç oluşturma becerilerine* etkisi nedir?

Bu araştırma sorusunu cevaplayabilmek için soruda anılan bağımlı değişkenleri inceleyen Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin sekizinci alt ölçeği olan Amaç Oluşturma Becerileri Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların amaç oluşturma becerilerinin betimsel analizi yapılmış ve bu becerileri etkileyebilecek olan demografik karakteristiklerin analizi için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine göre araştırmaya katılan çocukların amaç oluşturma becerilerinin ortalama puanı Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17.

Çocukların Amaç Oluşturma Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler

Alt Ölçek	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
AOB	300	3.44	1.04

Not: Cevap ölçeği: Her zaman yapar = 5, Çok sık yapar = 4, Genellikle yapar = 3, Çok az yapar = 2, Hiçbir zaman yapmaz = 1

Betimsel istatistikler çocukların amaç oluşturma becerilerinin ortalama puanının 3.44/5.00 olduğunu göstermektedir.

Tablo 18.

Çocukların AOB Dair Regresyon Verileri

Değişken	B	S.E.b	β	<i>p</i>
(Sabit)	2.874	.216	-	.00
Anne Eğitim Seviyesi	-.024	.139	-.011	.86

0= Okuryazar

İlköğretim

Lise

1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Baba Eğitim Seviyesi	.296	.141	.134	.037***
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Ailenin toplam aylık geliri	.042	.14	.019	.76
0= <2000 YTL				
1= ≥ 2000 YTL				
Ailedeki çocuk sayısı	-.074	.072	-.057	.30
Çocuğun cinsiyeti	.014	.07	.01	.86
0=Erkek				
1=Kız				
Önceki okul öncesi eğitim	.461	.122	.221	.000***
0= Yok				
1=Var				

Model Summary

$$F = 5,002$$

$$df = 6 / 293$$

$$R^2 = .09$$

$$\text{Düzeltilmiş } R^2 = .07$$

$$*** p < .001$$

Her bağımsız değişken ve bağımlı değişkenin ilişkisi ayrı ayrı incelendiğinde, anne eğitim seviyesinin ($r = .103$, $p < .05$), ailenin aylık gelir miktarının ($r = .113$, $p < .05$), çocukların cinsiyetinin ($r = .14$, $p < .01$), önceki okul öncesi eğitiminin ($r = .245$, $p < .001$) ve baba eğitim seviyesinin ($r = .173$, $p < .001$), çocukların amaç oluşturma becerileri ile pozitif ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F = 5.002$; $p < .001$) ve çocukların dinleme becerilerindeki toplam varyansın %9 u regresyon modeli ile açıklanmaktadır ($R^2 = .09$).

Bütün bağımsız değişkenler bir arada regresyon eşitliğine alındığında ise çocukların amaç oluşturma becerilerine anlamlı derecede etki yapan değişkenlerin çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ($\beta = .22, p < .001$) ve baba eğitim seviyesi ($\beta = .13, p < .05$) olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, çocukların amaç oluşturma becerilerinin çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi olduğunu göstermektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan altı yaş çocukların amaç oluşturma becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da amaç oluşturma becerilerinin arttığı gözükmemektedir.

4.2.9. Görevleri Tamamlama Becerileri

Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *görevleri tamamlama becerilerine* etkisi nedir?

Bu araştırma sorusunu cevaplayabilmek için soruda anılan bağımlı değişkenleri inceleyen Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin dokuzuncu alt ölçeği olan Görevleri Tamamlama Becerileri Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların görevleri tamamlama becerilerinin betimsel analizi yapılmış ve bu becerileri etkileyebilecek olan demografik karakteristiklerin analizi için çoklu regresyon tekniği kullanılmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine göre araştırmaya katılan çocukların görevleri tamamlama becerilerinin ortalama puanı Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19.

Çocukların Görevleri Tamamlama Becerilerine Dair Betimsel İstatistikler

Alt Ölçek	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
GTB	300	3.59	1.00

Not: Cevap ölçeği: Her zaman yapar = 5, Çok sık yapar = 4, Genellikle yapar = 3, Çok az yapar = 2, Hiçbir zaman yapmaz = 1

Betimsel istatistikler çocukların görevleri tamamlama becerilerinin ortalama puanının 3.59/5.00 olduğunu göstermektedir.

Tablo 20.

Çocukların GTB Dair Regresyon Verileri

Değişken	B	S.E.b	β	p
(Sabit)	3.331	.208	-	.00
Anne Eğitim Seviyesi	-.089	.134	-.043	.5
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Baba Eğitim Seviyesi	.413	.136	.195	.003***
0= Okuryazar				
İlköğretim				
Lise				
1=Lisans				
Yüksek Lisans ve yukarısı				
Ailenin toplam aylık geliri	.042	.14	.019	.76
0= <2000 YTL				
1= $\geq$ 2000 YTL				
Ailedeki çocuk sayısı	-.048	.074	-.037	.51
Çocuğun cinsiyeti	.206	.113	.103	.07
0=Erkek				
1=Kız				
Önceki okul öncesi eğitim	.363	.118	.182	.002***
0= Yok				
1=Var				

Model Summary

$F = 4,34$

$df = 6 / 293$

$$R^2 = .08$$

$$\text{Düzeltilmiş } R^2 = .06$$

$$*** p < .001$$

Her bağımsız değişken ve bağımlı değişkenin ilişkisi ayrı ayrı incelendiğinde, çocukların cinsiyetinin ($r = .13$, $p < .05$), önceki okul öncesi eğitimin ($r = .19$, $p < .01$) ve baba eğitim seviyesinin ($r = .16$, $p < .01$), çocukların görevleri tamamlama becerileri ile pozitif ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F = 4.34$; $p < .001$) ve çocukların görevleri tamamlama becerilerindeki toplam varyansın %8 i regresyon modeli ile açıklanmaktadır ($R^2 = .08$)

Bütün bağımsız değişkenler bir arada regresyon eşitliğine alındığında ise çocukların amaç oluşturma becerilerine anlamlı derecede etki yapan değişkenlerin çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ($\beta = .18$, $p < .01$) ve baba eğitim seviyesi ($\beta = .195$, $p < .01$) olduğu görülmektedir. Ayrıca ailenin gelir seviyesinin ($\beta = -.121$, $p = .06$) ve çocuğun cinsiyetinin de ($\beta = .103$, $p = .07$) istatistiksel anlamlılığa yakın bir biçimde çocuğun amaç oluşturma becerisini etkilediği gözükmemektedir.

Sonuç olarak, çocukların görevleri tamamlama becerilerinin çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi olduğu gözükmemektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan altı yaş çocukların görevleri tamamlama becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da görevleri tamamlama becerilerinin arttığı gözükmemektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocukların sosyal becerileri ile bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişki incelemiştir. Nicel veri analizi teknikleri ile soruların cevapları araştırılmış ve araştırmanın sonuçlanması sağlanmıştır.

Elazığ İl merkezindeki bağımsız anaokullarından uygun örnekleme yöntemi ile üç okul seçilmiştir. Bu okullarda 5-6 yaş grubu çocuklara sahip olan 330 aile içerisinde yer alan anne ve babalara Sosyo-demografik Bilgi Formu verilmiştir. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ise her bir çocuk için çocuğun sınıf öğretmeni olan okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Sosyo-demografik Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği SPSS 17 veri analiz programıyla analiz edilmiştir. Aşağıdaki bölümlerde bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Aşağıda, araştırma sorularının bulgularına ait sonuçlar tek tek sunulmuştur.

1. Araştırma Sorusu: Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *kişilerarası becerilerine* etkisi nedir?

Yapılan veri analizlerine göre, çocukların daha öncesinde aldıkları okul öncesi eğitimin, anne-babaların eğitim düzeylerinin artmasının, çocukların kişilerarası becerilerini de arttırdığı görülmektedir. Kişilerarası becerileri en yüksek düzeyde etkileyen faktörün, çocukların okul öncesi eğitimden önce almış oldukları kreş ve anaokulu eğitimi olduğu görülmektedir (Tablo 4.).

Çocuklar okul öncesi dönemde aldıkları eğitim yolu ile akranları ile bir araya gelir, grup içi etkinlikler ve gruplaşma yolu ile kendini tanır. Gruba kendini kabul ettirir, becerilerini geliştirir, birlikte yaşamın kurallarını öğrenir (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Anne-babanın öğrenim düzeyleri, pek çok araştırmaya göre sosyal beceri veya sosyal davranışların değerlendirilmesini etkilemektedir (Cousins, Power ve Olvera-Ezzell, 1993;

Fox, Platz ve Bentley, 1995). Bu araştırmaların sonuçlarına göre; anne-babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, çocukların sosyal becerileri artmaktadır. Bazı alışmalar ise, sosyal beceri gelişimi ile eğitim durumu arasında düşük anlamlı ilişki ya da anlamsız ilişki ortaya koymuştur. (Fletcher, Steinberg, Darling ve Dornbusch, 1995; Pettit, Harrist, Bates ve Dodge, 1991; Seven, 2006; Seven ve Yoldaş, 2007).

ocuk, hayata ilişkin bilgi ve becerileri anne ve babasından öğrenir. Bunun yanı sıra, aile dışında eğitim aldığı kurumlar da çocuğun bu özelliklerinin gelişmesine katkıda bulunur. Çocuklar ne kadar erken eğitim almaya başlarsa, sosyal becerileri o kadar çabuk gelişir. Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeyleri de çocukların becerileri edinme yeterlilikleri üzerinde oldukça etkilidir.

2. Araştırma Sorusu: Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, ocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan beş-altı yaş çocuklarının *kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerine* etkisi nedir?

Yapılan veri analizine göre; çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerini çocukların cinsiyeti, çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi belirlemektedir. Kız çocuklarının kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri erkek çocuklara göre daha yetkindir. ncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan çocukların kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerilerinin yetkinleştiği görülmektedir (Tablo 6.).

“ocuk, anne ve babasını taklit ederek sosyal yaşama alışır. Aile içinden seçtiği örnek, çocuğun davranışlarına yön verir. Bu nedenle anne-babanın çocuğa iyi örnek olması çok önemlidir. Ebeveynlerin sözlerden çok davranışlarıyla model olmaları gerekmektedir” (Yavuzer, 1999:129).

Yeterli sevgi içinde, duygusal ve sosyal etkileşimin güçlü olduğu aile ortamında büyüyen çocuklar, gelişmeleri için gerekli deneyimleri elde ederler ve daha olumlu bir ergenlik dönemi geçirirler. Böyle bir ortamda anne-babalar çocuklarına daha fazla karar verme ortamları oluşturarak, kendi davranışlarının sorumluluğunu üstlenmelerine olanak sağlarken, disiplin ise, katı cezadan çok, akıl yürütmeyi ve açıklamayı içerir. Aile içerisinde sosyal ve duygusal etkileşim bakımından başarılı bir çocukluk dönemi geçiren bireyin,

arkadaşça ilişkilerini sürdürerek, ergenlik dönemi problemlerini daha kolayca çözebileceği kabul edilebilir (Öksüz, 2002).

Cinsiyet faktörünün sosyal becerilere etkisi konusunda pek çok araştırma yapılmıştır. Okul öncesi çocukların sosyal becerileri hakkında yapılan araştırmada, kızların erkeklerden farklı olarak sosyal becerileri daha sık gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Erkeklerin ise kızlara göre daha sık problem davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Standardize edilmiş SBDS (Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi) puanlarına bakıldığında kızların puanlarının erkeklerin puanlarından daha yüksek, erkeklerin de problem davranışlarının kızlardan yüksek olduğu görülmüştür (Jamyang-Tshering 2004: 26)

Gresham, Macmillan ve Bocian (1996) tarafından yapılan bir araştırmada, Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi'nin (SBDS) alt ölçeği olan işbirliği becerisi olarak kız ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamasına rağmen, toplam sosyal beceri puanlarına bakıldığında kızların erkeklerden daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmüştür.

Kız çocukları, erkek çocuklara göre sosyal uyum anlamında daha yetenekli, çevreye daha uyumlu, daha iyi bir uysal ve aynı zamanda kişilerle daha ilgisiz bir bağdaşma zihniyetine sahiptir. Erkek çocuğu genel olarak kız çocuğundan daha ağır hareket eder ve kız çocuğundan daha az narindir. Erkek çocuğu, kız çocuğuna göre daha az beceriklidir. Bunlar bazı genel özelliklerdir. Her çocuk bu özelliklere ufak nüanslar katabilir (Çakmaklı, 2007: 178).

İlköğretimin birinci kademesi, çocukların sosyal ilişkilerinin yoğun olduğu önemli bir dönemdir. Özellikle okul öncesi eğitim almamış çocuklar için okul, aileden farklı yeni bir sosyal ortamdır. Bu ortamda öğrenci-öğretmen ilişkisinin yanında akran ilişkileri de önem kazanmaktadır. Bunun yanında çocuklar pek çok sosyal beceri davranışını bu dönemde formal veya informal şekillerde kazanmaktadırlar. Bu nedenle ilköğretim birinci kademe çağındaki çocukların önceden okul öncesi eğitim almış olmaları sosyal becerileri olumlu yönde etkilemektedir (Seven, 2008: 156).

3. Araştırma Sorusu: Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *akran baskısı ile başa çıkma becerilerine* etkisi nedir?

Yapılan veri analizlerine göre, çocukların akran baskısı ile başa çıkma becerilerini çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi belirlemektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan çocukların akran baskısı ile başa çıkma becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi

arttıkça çocukların da akran baskısı ile başa çıkma becerilerinin yetkinleştiği görülmektedir (Tablo 8.).

Estrem, McEvoy, Olson ve Rodriguez (2003) okul öncesi dönem çocuklarında ilişkisel ve fiziksel saldırganlığı ölçmek için üç ayrı değerlendirme aracı kullanmıştır (direkt gözlem, akran değerlendirmesi ve öğretmen değerlendirmesi). Çalışmada yaşları 42-70 ay arasında olan 59 çocuk yer almıştır. Öğretmenler, çocukların ilişkisel ve fiziksel saldırganlıklarını ölçmek için ve öğrenciler agresif sınıf arkadaşlarını tanımlamak için “Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği”ni doldurmuşlardır.

Çalışmanın sonuçlarına göre her değerlendirme ölçütü erkek çocukların kız çocuklardan daha çok fiziksel saldırganlık kullandıklarını ortaya koymuştur. Öğretmenler, akranlar ve gözlemciler çocukların ilişkisel saldırganlıktan daha çok fiziksel saldırganlık içerisinde bulduklarını belirtmişlerdir. Akranlar ve öğretmenler fiziksel ve ilişkisel saldırganlığı yüksek olan öğrencilerin kim oldukları konusunda hem fikirdirler.

Phillipsen, Bridges, McLemore ve Saponare (1999), çocukların, ebeveynlerin ve öğretmenlerin arkadaşlık becerisine yönelik görüşlerini incelemiştir. Bu çalışmada, çocukların ve ebeveynlerin görüşlerine göre arkadaşlık becerisinin akran kabulü ile ilişkili olduğunu ve öğretmenlerin düşüncelerine göre, arkadaş kabulü ne kadar fazla ise geri çekilmenin ve utangaçlığın o kadar düşük olduğunu saptamışlardır. Choi ve Kim (2003) düşük arkadaş kabulünün sosyal olarak uygun olmayan davranış örüntüleriyle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Wentzel, McNamara-Barry ve Caldwell (2004) arkadaşı olmayan çocukların olumlu sosyal davranışlarının daha düşük olduğunu saptanmışlardır. Chang (2004) sosyal olarak uygun olmayan saldırganlık ve geri çekilme arkadaş kabulünü olumsuz etkilemektedir (Akt: Kapıkıran, İvrendi ve Adak, 2006: 2).

Hart, Jin, Nelson, Olsen ve Yang (2006) kontrol edici ebeveynliğin okul öncesi dönem çocuklarının ilişkisel ve fiziksel saldırganlığı üzerinde etkili olduğunu bulmuştur. Zorbalık ve saldırganlık okul öncesi eğitim kurumlarında gözlenen ve çocukların hayatlarına etki eden kavramlardır. Anne ve babaların eğitim düzeyleri arttıkça, çocukların akran baskısına karşı çıkma becerileri de daha uygun olmaktadır.

4. Araştırma Sorusu: Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *kendini kontrol etme becerilerine* etkisi nedir?

Yapılan veri analizlerine göre; çocukların kendini kontrol etme becerilerinin ailenin aylık geliri, çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesinden etkilendiği görülmektedir. Ailenin toplam aylık geliri arttıkça çocukların kendini kontrol etme

becerilerinin azaldığı görülmektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan çocukların kendini kontrol etme becerileri, öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da kendini kontrol etme becerilerinin yetkinleştiği görülmektedir (Tablo 10.).

Kendileri üzerinde kontrol geliştirebilmiş kişiler, daha tutarlı ve sabırlıdırlar, ihtiyaçlarını daha uygun yol ve yöntemler kullanarak giderebilirler ve ruh sağlıklarını koruyabilirler. Aileler ve eğitimciler, çocuğun benlik duygusunun gelişimine yardım ederek, çocuğun kendini kontrol etme becerisini pekiştirebilirler. Bu amaçla çocuğun yaşına ve olgunluk seviyesine uygun kararlar alması için fırsatlar sağlanmalıdır. Çocuk ve yetişkin arasındaki saygı ve sevgi dolu bir ilişki, çocuğa bazı şeylerin neden yapılmaması ve yapılması gerektiğini belirten yöntemlerin kullanılması, çocuğun kişisel kontrolünü kazanmasında önemli yere sahiptir (Kılıçarslan, 2008).

Aile çevresinin çocuğa gösterdiği olumlu ve olumsuz tepkiler, çocuğun kişiliğinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Şöyle ki, söylediklerine aldırış edilmeyen, fikrini belirtemeyen veya belirttiği zaman sürekli eleştirilen veya sürekli düzeltilen çocuk haliyle suskun, içine kapanık ve güvensiz veya huysuz ve saldırgan olabilir. Buna karşılık, söyledikleri önemli olmasa da dinlenen, önemsenen, fikrini belirtmesine müsaade edilen, fikri çok geçerli olmasada duyulan, sürekli eleştiriye uğramayan çocuk ise daha güvenli, daha sosyal ve daha sağlıklı bir kişilik geliştirir. Davranışları hoşgörü çerçevesinde anlayışla kabul edilen çocuklar, kendilerini ve kişiliklerini daha rahat ifade edebildikleri için, daha huzurlu ve güvenli kişilik geliştirirler (Navaro, 1987: 125).

5. Araştırma Sorusu: Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *sözel açıklama becerilerine* etkisi nedir?

Yapılan veri analizlerine göre; çocukların sözel açıklama becerilerinin çocuğun aldığı önceki okul öncesi eğitim ile ilişkili olduğu görülmektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan çocukların sözel açıklama becerileri\ öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir (Tablo 12.).

Çocuk bir sorunu dile getirirken dikkat edilmesi gereken en önemli hususlar; iletişim engellerini ortadan kaldırmak, çocuğa konuşabileceği sessiz bir ortam hazırlamak ve çocuğa karşı katılımlı dinlemede bulunmaktır (Navaro, 1990). Çocuğa bu şekilde davranmak çocuğun özsaygısını kazanmasına neden olur ve çocuk kendini sözel olarak daha iyi ifade eder.

“Yapılan araştırmalar göstermektedir ki; babanın çocuğun yaşamına etkin katılımı çocuğun analitik düşünce yapısını, zekâsını, sözel becerisini ve akademik başarısını olumlu yönde etkilemektedir” (AÇEV, 2001: 6). Fikirlerini açıkça paylaşan, sorumluluklarını yerine getiren, birbirlerine sevgi ve saygıyla bağlı olan, birbirlerini dinleyerek anlamaya çalışan, paylaşımcı bireylerden meydana gelen ideal bir ailede, anne-babasıyla sağlıklı bir iletişim ve etkileşim içinde olan çocuklar, karşılaştıkları sorunlar karşısında duygularını, düşüncelerini kavga ve çatışmaya girmeden daha rahat ifade edebilirler. (Ryder, 1995; Yavuzer, 1999).

6. Araştırma Sorusu: Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *sonuçları kabul etme becerilerine* etkisi nedir?

Yapılan veri analizlerine göre, çocukların sonuçları kabul etme becerilerinin ailenin aylık geliri, çocuğun cinsiyeti, çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Ailenin aylık geliri arttıkça çocuğun sonuç kabul etme becerilerinin azaldığı görülmektedir. Sonuçları kabul etme becerilerinin kız çocukları lehine anlamlı olduğu gözlenmektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan altı yaş çocukların sonuçları kabul etme becerileri, öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir (Tablo 14.).

Üst sosyo ekonomik düzeye sahip anneler, çocuklarının gelişim dönemlerine daha erken ulaşmalarını beklemekte ve çocuklarının kapasitesini tahmin etmede alt sosyo ekonomik düzeye sahip annelere göre daha başarılıdırlar. Düşük sosyo ekonomik düzeye sahip anne babalar daha çok otoriter tutumu benimserken, daha çok ceza uygulama eğiliminde oldukları, aksine üst sosyo ekonomik düzeye sahip anne babaların daha az ceza uyguladıkları ve çocuklarının gelişimleri ile daha ilgili oldukları bulunmuştur. Eğitim düzeyi iyi olan anne babaların çocukları için daha uygun oyun materyalleri sağlayabildikleri, daha çok uyaran kullandıkları ve çocuklarını destekleyebilmek amacıyla çevreyi daha iyi organize edebildikleri bulunmuştur (Seven, 2008: 155).

Robert, Bornstein, Alan ve Barrett (1999), aile eğitimi ve erken çocukluk ile bebeklik döneminde zihinsel gelişim arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada, anne babanın eğitim düzeyi, ortamı ve sosyo ekonomik statüsü ile iki yaşın altındaki çocukların zihinsel gelişimleri arasındaki orta derecede ilişki olduğu bulunmuştur. 76 bebeğin 9 ve 18 aylar arasında zihinsel performansı incelenmiştir. Anne babanın eğitim bilgileri de alınmıştır. 71 çocuk 27 aya kadar izlenmiştir. Çocukların zihinsel performansları Bayley Bebek Gelişim Skalası ile ölçülmüştür. Sonuç olarak, erken çocukluk döneminde çocuğa sahip anne babaların eğitim düzeyi ile çocukların zihinsel performansları arasında doğrudan bir ilişki bulunmuştur.

Okul öncesi eğitim çağında bulunan çocuklar iyi bir gözlemcidirler. Anne-babalarının kendileriyle, birbirleriyle ve başkalarıyla olan ilişkilerini gözlemlerler. Çocuklar iş birliği ve sosyal ilişkilere ilişkin davranışları, anne-babaları ile olan etkileşim ve gözlemler sonucu kazanırlar. Anne-babası ile iyi geçinen çocuklar, kendilerini daha iyi ifade ederler (Çağdaş, 2009). Okul öncesi dönemde kız çocuklar erkek çocuklara göre daha sakindirler ve olayları kabul düzeyleri erkek çocuklara göre daha olumludur.

7. Araştırma Sorusu: Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *dinleme becerilerine* etkisi nedir?

Yapılan veri analizlerine göre; çocukların dinleme becerilerinin çocukların cinsiyeti, çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi gibi değişkenlerden etkilendiği görülmektedir. Kız çocuklar erkek çocuklara göre dinleme becerilerinde daha yetkindirler. Öncesinde kreş ve/ve ya anaokulu eğitimi alan çocukların dinleme becerileri, öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da dinleme becerilerinin arttığı görülmektedir (Tablo 16.).

Okul öncesine ait bilgi dağarcığının büyük bir kısmı dinleme yoluyla edinilmektedir. Okul döneminde de öğrenciler, bilgileri daha çok dinleyerek öğrenirler. İlk yıllarda çocuklar zamanlarının çoğunu anne ve babalarıyla geçirirler. Bundan dolayı çocukların iletişim becerilerinin geliştirilmesinde anne ve babalara önemli görevler düşmektedir. Çocuklar, anne-babalarını diğer insanlardan daha çok örnek alırlar. Çocuklar ilgi, sabır ve dikkatle dinleyen anne-babalar onlar için iyi örnek oluştururlar (Zembat, 1999).

Ebeveynler çocukları için iyi dinleme modeli olabilirler. Ebeveynler çocuklarını dinlerken ilgili ve dikkatli olmalıdırlar. Çocukla göz teması sağlamalı ve konuşması için cesaretlendirmelidirler. Çocuklarını sabırla dinlemeli, çocuklarının sözünü kesmekten kaçınmalıdırlar. En önemli olan ise düşündüklerini çocuklarıyla paylaşmalıdırlar. Böylece çocukların dinleme becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunurlar (Çağdaş, 2009).

Bronstein ve Cowan (1988) baba çocuk ilişkisinin nitelik ve nicelik olarak anne-çocuk ilişkisinden farklı olduğunu vurgulamaktadır. Teknolojik ve ekonomik gelişmeler aile yapısında, bireylerinin görev ve sorumluluklarında değişmelere neden olmaktadır. Ekonomik şartların ağırlaşması, teknolojideki gelişmeler, kadının eğitim düzeyinin artması, kadının işgücüne duyulan ihtiyacı arttırmış, annenin iş hayatına atılması babanın görev ve sorumluluklarında değişmelere neden olmuştur. Baba, ailenin geçimini sağlamanın yanı sıra, çocukların bakım ve eğitiminde de önemli rol oynamaya başlamıştır. Babalar okul öncesi

dönemde çocuklar için önemli bir model olmaktadır. Zamanının çoğunu çalışarak dışarıda geçiren baba, eve döndüğü zaman çocuğunun yoğun ilgisiyle karşılaşabilir. Baba çocuğuyla aktif iletişim kurmalı, çocuğunu dinleyerek ona değerli olduğunu hissettirmelidir (Çağdaş, 2009).

8. Araştırma Sorusu: Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *amaç oluşturma becerilerine* etkisi nedir?

Yapılan veri analizlerine göre; çocukların amaç oluşturma becerilerinin çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesi olduğunu göstermektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan çocukların amaç oluşturma becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da amaç oluşturma becerilerinin arttığı gözükmektedir (Tablo 18.).

Okul öncesi eğitimin çocukların sosyal gelişimi üzerindeki olumlu etkileri çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal gelişimlerinin, okul öncesi eğitim almayanlara göre daha fazla gelişmiş olduğunu, okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal davranışlarının (ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerilerinin, grupta iş yapabilme becerilerinin, duygulara yönelik becerilerinin ve stres durumuyla başa çıkma) ilköğretim dönemine geldikleri zaman, okul öncesi eğitim almayan ilköğretim dönemindeki çocuklara göre daha fazla gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır (Çınar, 1990; Dinç ve Gültekin, 2003).

Okul öncesi eğitim alarak ilkokula başlayan çocukların, bu eğitimi görmeyenlere göre daha katılımcı, girişken ve uyumlu olduğu araştırmalar tarafından ortaya konulmuştur (Yavuzer, 1999). Okul öncesi eğitim, çocuğun “kendi kendini yönetme” davranışı üzerinde etkilidir. Çocuğun bu dönemde aile içindeki rolü, ebeveynlerin çocuğa yönelik tutumları çocuğun amaç oluşturma becerilerini pozitif yönde etkilemektedir.

9. Araştırma Sorusu: Anne eğitim seviyesi, baba eğitim seviyesi, aile toplam aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, önceki okul öncesi eğitimi gibi değişkenlerin anaokulunda eğitim görmekte olan altı yaş çocuklarının *görevleri tamamlama becerilerine* etkisi nedir?

Yapılan veri analizlerine göre; çocukların görevleri tamamlama becerilerinin çocuğun önceden aldığı okul öncesi eğitim ve baba eğitim seviyesinden etkilendiği gözlenmektedir. Öncesinde kreş ve/veya anaokulu eğitimi alan çocukların, görevleri tamamlama becerileri öncesinde hiç okul öncesi eğitim almamış çocuklara göre daha yetkindir. Baba eğitim seviyesi arttıkça çocukların da görevleri tamamlama becerilerinin arttığı gözükmektedir (Tablo 20.).

Anneler daha çok bebeklerin bakımıyla ilgilenirken, babalar ise bebekleri daha çok tutma, kollarında sallama gibi fiziksel olarak uyararak, çeşitli oyunlar oynama eğilimindedir. Anne-babaların bu davranışlarındaki farklılığa bağlı olarak bebeklerin babadan gelen oyun isteğine anneden gelen oyun isteğine göre daha olumlu tepkiler verdiği görülmüştür. Anne ve babalarla yaptığı görüşmelerin sonunda babalar daha çok çocuğun eğitimi, ahlaki kişisel değerleri ve fiziksel güvenliği ile ilgilenirken, anneler ise çocukların duygusal uyumları ile ilgilenmektedir (Lamb, 1977: 167-170).

Güneysu ve Mağden (1985), Ankara İl merkezinde alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki bölgelerden seçtikleri 229 ilkokul öğrencisi üzerinde anne-babaların, çocuklarına karşı tutumlarını inceleyen bir çalışma yapmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocukların anneleri tarafından daha az sevildiklerini algıladıkları, babaların öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuğa karşı sevgi göstermenin arttığı, cezalandırmanın ise azaldığı ortaya konulmuştur.

Kaliforniya'da okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 63 çocuk üzerinde, arkadaş desteği ve ebeveynin sosyal becerileri kazandırmadaki etkileri araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda; anne-babaların sosyal davranışlar açısından çocuklara rehber olmaları, örnek teşkil eden davranışlarda bulunmalarının, çocukların sosyal becerileri kazanmalarında etkili olduğu görülmüştür (Taylor ve Machida, 1994).

Anne-baba arasındaki iyi ilişkiler, anne-çocuk arasındaki ilişkiyi de olumlu yönde etkilemektedir. Eğer anne-baba arasındaki ilişki sağlıklı değilse, anne bu boşluğu doldurmak için bütün ilgisini çocuğa yöneltip aşırı koruyucu bir tutum geliştirebilir bu durum çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesini engelleyebilir. Babanın çocuğuna, dokunması, konuşması, oynaması ve çocuğun çeşitli kararlarına aktif olarak katılması çocuğun kişilik gelişimi üzerinde olumlu etki yapar (Güngörmüş, 1998). Parsons (1997), babanın disiplini sağlayan, geleceği planlayan, kişiler arası ilişkileri düzenleyen bir kişi olarak çocuğa model olduğunu belirtmiştir.

5.2. Öneriler

Araştırma sorularının sonuçlarına göre, çocukların sosyal davranış becerileri okul öncesi eğitimden önce almış oldukları kreş ve anaokulu eğitimi ile baba eğitimi düzeyinden etkilenmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda bazı önerilerde bulunmak mümkündür.

- Çocukların ilk eğitim aldıkları yer olan ailede çocukların temel ihtiyaçları karşılanmalı, yaşam boyu aileleri tarafından desteklenerek temel becerileri kazanmaları sağlanmalıdır.
- Anne, baba ve çocuk ilişkisi çocuğun sosyal gelişimi etkilemektedir. Anne-baba arasındaki ilişkilerin iyi olması, baba-çocuk ilişkisini de olumlu yönde etkiler. Ebeveynler önce birbirleriyle daha sonra çocukla iyi bir iletişim kurarak çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesine ve sosyalleşmesine katkıda bulunmalıdırlar.
- Okul öncesi dönemde verilen eğitim, çocuğun sosyal becerileri kazanması açısından büyük bir önem taşır. Sosyalleşme becerisinin kazandırılması için çocuk okul dışarısında da farklı aktivitelere yönlendirilmeli, alışveriş yapma, sinema ve tiyatroya gitme, arkadaşlarıyla vakit geçirme gibi etkinliklerde bulunması sağlanmalıdır.
- Okul öncesi eğitime sadece 6 yaşında başlanılmamalı, önceki yaş dönemleri dikkate alınarak çocuğun tam gelişimi sağlanmalıdır. Araştırma bulgularına bakıldığında da kreş ve anaokulu eğitimi alan çocukların sosyal becerileri, okul öncesi eğitimden önce kreş veya anaokulu eğitimi almayan çocuklara göre yüksek çıkmıştır. Bu durum göz önünde bulundurularak çocuklar erken yaşta okul öncesi eğitim kurumlarına gönderilmelidir.
- Okul öncesi eğitimde çocuğun başarısı öğretmen ve çocuğun kendisine bağlı olduğu kadar ailenin desteğine de bağlıdır. Aile bireyleriyle sağlıklı iletişim içerisinde olan çocuk okulda da uyumlu ve başarılı olacaktır. Aile içerisinde çocuklara etkili ve sağlıklı bir ortam sağlanmalıdır.
- Anne-babalar çocuk gelişimi ve eğitimi, insan ilişkileri, çocukla iletişim, anne-baba tutumları konusunda eğitilmelidir. Çünkü çocuğun eğitimi sağduyu ile birlikte, belli ölçüde eğitim ve deneyim gerektiren bir uğraştır. Ebeveynler anne-baba eğitim programlarına katılarak kendilerini geliştirebilirler. Anne-babalar çocuklarına daha kabul edici bir tutumla yaklaşmalıdırlar. Böylece çocuk kendisini yeterli bulur ve daha iyi sosyal uyum gösterir.

İleride bu konu ile ilgili araştırma yapacak araştırmacılara öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Araştırma farklı il ve bölgelerde tekrarlanıp, okul öncesi dönemdeki farklı yaş grubundaki çocukların sosyal becerileri ile ailenin sosyo ekonomik düzeyi arasındaki ilişki incelenebilir.

- Çocukların sosyal becerilerini ölçecek yeni ve kapsamlı ölçekler geliştirilip, daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Çocukların sosyal becerileri hakkında bilgi toplamak için çoklu kaynaklardan faydalanabilir ve nitel araştırma yöntemleri kullanılabilir.
- Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveyn tutumları, çocuk yetiştirme tutumları ile ailelerin sosyo-demografik özellikleri ve çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişki incelenebilir.
- Yapılan çalışmalar çoğunlukla anne-çocuk ilişkisi ile ilgilidir. Toplumsal şartların değişmesi ile baba çocuğun eğitiminde ve çocuğun sosyal becerisi ile ilgili alanlarda etkin bir rol üstlenmektedir. Bundan dolayı baba-çocuk ilişkisi ile çocuğun sosyal becerileri arasındaki ilişki incelenebilir.

KAYNAKÇA

- AÇEV (2001). *Çocuğun yaşamında babanın yeri ve önemi*. İstanbul: Kansu Matbaacılık.
- Akçamete, G., ve Avcıoğlu, H. (2005). Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (7–12 Yaş) Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 90-94.
- Akfırat, F. (2004). *Yaratıcı dramanın işitme engellilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akman, B. ve Gülay, H. (2006). Korunmaya muhtaç 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, I. Uluslar Arası Okul Öncesi Eğitim Kongresi (Bildiri Kitabı II)*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları .
- Akman, B., Üstün, E. ve Kargı, E. (2003). Özel gereksinimli çocuklarda sosyal beceri eğitiminin önemi. *OMEP 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı (Bildiri Kitabı III)*. İstanbul: Ya-pa Yayınları.
- Altınköprü, T. (2003). *Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır?* İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Anlıak, Ş., ve Dinçer, Ç. (2005). Farklı eğitim yaklaşımları uygulayan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların kişiler arası problem çözme becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(1), 149–166.
- Antia Shirin, D., and Kreimeyer Kathryn, H. (1988). Maintenance of positive peer interaction in preschool hearing- impaired children, *The Volta Review*, 18(4), 325-327.

- Aral, N., Yaşar, M. C. ve Kandır, A. (2002). *Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim Programı*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Arı, M. (2003). *Türkiye’de erken çocukluk eğitimi ve kalitenin önemi. Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Arı, M., Bayhan, P., Üstün, E. ve Akman, B. (2002). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 6-8 yaş çocuklarının gelişimsel değerlendirilmesi. *Journal of Qafqaz University*, 9, 103-112.
- Arslan, Ü. ve Durmaz Kandaz, U. (2004). Babaların 3-6 yaş grubundaki çocukların eğitimine ve bakımına katılım durumlarının psikososyal davranışlarına etkisi. *I. Uluslar arası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi*. İstanbul: Ya-pa Yayınları
- Avcı, N. (2004). *Gelişimde 0-3 yaş, yaşama merhaba*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Avcıoğlu, H.(2001). *İşitme engelli çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yaklaşımı ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avcıoğlu, H. (2002). Okul öncesi dönemdeki çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkinliğinin incelenmesi, *OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı*. 1. cilt. İstanbul: Ya-pa Yayınları.
- Avcıoğlu, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (4-6 yaş) geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 87-101.
- Bacanlı, H. (2004). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bekman, S. (1990). Alternative to the available: Home-based vs. center-based programs. *Early Childhood Development and Care*, 58, 109-119.

- Bilal, G. (1984). *Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Anne Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Binbaşıoğlu, C. (1995). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Brofenbrenner, U. (1960). Freudian theories of identification and their derivations. *Child Development*, 31, 15-40.
- Bronstein, P and Cowan, C.P. (1988). *Fatherhood today*. America: John Wiley and Sons Press.
- Bullock, J.R. (1988). Encouraging the development of Social competence in young Children. *Early Child Development And Care*, 37(1), 47-54.
- Calderalla, P., and Merrell, K. W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26, 264-278.
- Cartledge, G. and Milburn, J.F. (1980). *Teaching social skills to children*. New York: Pergamon Press.
- Cassidy, J. (1988). Child mother attachment and the self in six- years old. *Child Development*, 59. 121-134.
- Chang, L. (2004). The Role of Classroom Norms in Contextualizing the Relations of Children's Social Behaviors to Peer Acceptance. *Developmental Psychology*, 40(5), 691-702.
- Chaplin, T.M., Cole, P.M., and Zahn-Waxler, C. (2005). Parental Socialization of Emotion Expression: Gender Differences and Relations to Child Adjustment. *Emotion*, 5(1), 80-88.

- Chapman, G. and Campbell, R. (2003). *Çocuklar için beş sevgi dili (çev. P. Ozaner)*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Choi, D.H. and Kim, J. (2003). Practicing social skills training for young children with low peer acceptance: A cognitive-social learning model. *Early Childhood Education Journal*, 31(1), 41-46.
- Cohen, L. and Marion, L. (1998). *Research methods in education* (Fourth edition). London: Routledge.
- Collins, J. and Collins, M. (1992). *Social skills training and skilled helper*. West Sussex, England: Wiley and Sons Press.
- Coltrane, S. (1988). Father –child relationships and the status of women: A cross –cultural study. *American Journal of Sociology*, 93(5), 1060 -1095.
- Cousins, J.H., Power, T.G. and Olvera-Ezzell, N. (1993). Mexican-American mothers' socialization strategies: effects of education, acculturation, and health locus of control. *Journal of Experimental Child Psychology*, 55, 258–276.
- Cunningham, B. (1993). *The Preschool Years: Psychosocial Development*. Child Development. New York: Pergamon Press.
- Çağdaş, A. (2009). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Ankara: Kök yayıncılık.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Çakmaklı, K. (2007). *Çocuk ve gençte sosyal gelişim*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Çetin, F., Alpa Bilbay, A. ve Albayrak Kaymak, D. (2003). *Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler Grup Eğitimi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Çıkrıkçı, S.(1999). *Ankara il merkezinde resmi banka anaokullarına devam eden 5-6 yaşçocuklarının okul olgunluğu İle aile tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çınar, F. (1990). *The effects of early childhood education on children's social development*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çıfci, İ. (2001). *Zihinsel engelli bireyler için hazırlanan bilişsel süreç yaklaşımına dayalı sosyal beceri programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çimen, N. (2009). *Okul öncesi eğitim programında altı yal grubu çocukların sosyal becerilerinin gerçekleşme düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Darga, H. (1999). *Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki babaların altı, on, ondört yaşlarındaki çocukların eğitimine katılımlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deckard, K., Dunn, J., and Lussier, G. (2002). Sibling relationships and social-emotional adjustment in different family contexts. *Social Development*, 11(4), 571-588.
- Denham, A., Hatfield, S., Smethurst, N., Tan, E., and Tribe, C. (2006). The effect of social skills interventions in the primary school. *Educational Psychology in Practice*. 22(1), 33-51.
- Dinç, B. ve Gültekin, M. (2003). Okul Öncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocuğunun Sosyal Gelişimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri. *Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı*. Ankara: Ya-Pa Yayınları.
- DiPrete, T.A. and Jennings, J.L. (2009). Social behavioral skills and the gender gap in early educational achievement. *Sociology of Education*, 83(2), 135-159.

- Dizman, H. ve Gürsoy, F (2004). Anne yoksunu olan çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(27), 7-17.
- Dodson, F.(1991). *Baba gibi yar olmaz* (çev. S. Selvi). İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Dönmezer, İ. (2001). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ekşi, A. (1990). *Çocuk genç ve ana-babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ekşi, A. (1999). *Ben hasta değilim*. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Elkin, F. (1995). *Çocuk ve toplum çocuğun toplumsallaşması* (çev. N. Güngör). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Ellis, S. J. (1988). Sociolinguistic survey report: Daly River Region languages. In Michael J. Ray (Ed.), *Aboriginal language use in the Northern Territory: 5 reports*, 33-36.
- Enrwise, D. R., and Doering, S. (1988). The emergent father role. *Sex Roles*, 18, 19-41.
- Erden, M. ve Akman, V. (1997). *Eğitim psikolojisi gelişim öğrenme öğretme*.(4. basım). İstanbul: Arkadaş Yayınevi.
- Ergün, M. (1995). *Bilimsel araştırmalarda bilgisayarla istatistik uygulamaları (SPSS for WINDOWS)*. Ankara: Ocak yayınları.
- Erwin, P.G, Kathryn, F., and Purves, D.G. (2004) . Task characteristics and performance in interpersonal cognitive problem solving. *The Journal of Psychology*. 138(2), 185-192.
- Estrem, T., McEvoy, M., Olson, M., and Rodriguez, M. (2003). Assessing relational and physical aggression among preschool children: Intermethod agreement, topics in early childhood special education. *Topics in Early Childhood Special Education*, 23, 53-63.
- Farrington, D.P. (1989). Early predictors of adolescent aggression and adult violence. *Violence and Victims*, 4, 79–100.

- Field, A. P. (2009). *Discovering statistics using SPSS: and sex and drugs and rock 'n' roll (3rd. Ed.)*. London: Sage.
- Findland, L.C., Girardi, A., and Coplan, R.J. (2006). Links between empathy, social behavior and social understanding in early childhood. *Early Childhood Research Quarterly*, 21(3), 347-359.
- Flannagan, D., and Hardee, S.D. (1994). Talk about preschooler's interpersonal relationships: Patterns related to culture, sex and gender of child. *Merrill Palmer Quarterly*, 40 (4), 523-537 .
- Fletcher, A. C., Steinberg, L., Darling, N., and Dornbusch, S. M. (1995). The company they keep: Impact of authoritative parenting in the adolescent's social network on individual adjustment and behavior. *Developmental Psychology*, 31, 300-310
- Forman, S.G. (1987). *School based affective and social interventions*. New York: The Haworth Press.
- Fox, R. A., Platz, D.L., and Bentley, K.S. (1995). Maternal factors related to parenting practices, developmental expectations, and perceptions of child behavior problems. *Journal of Genetic Psychology*, 156, 431-441.
- Fox, C.L., and Boulton, M.J. (2003). Evaluating the Effectiveness of a social skills training (SST) programme for victims of bullying. *Educational Research*. 45(3), 231-247.
- Galinsky, E. (2001). *What children want from parents and how teachers can help ?*. *Educational Leadership*, U.S.A, April 2001, 24 – 28.
- Gander, M. J. and Gardiner, H.W. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi (Çev. A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur)*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gresham, F. M. and Elliott, S.N. (1990). *Social skills rating system*. MN: Circle Pines, AGS.

- Gresham, F.M., and Elliot, S.N. (1987). The relationship between adaptive behavior and social skills: Issues in definition and assesment. *The Journal of Special Education*, 21 (1), 167-181.
- Gresham , F .M., and Elliot , S .N. (1988). Teachers' social validity ratings of social skills: Comparisons between mildly handicapped and nonhandicapped children. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 6, 255-234.
- Gresham, F.M., Macmillan, D.L., and Bocian, K.M. (1996). Learning disabilities, low achievement and mild mental retardation: More alike than different? *Journal of Learning Disabilities*, 29, 570-581.
- Gresham, F.M., and Nagle, R.J. (1980). Social skills traning with children: Responsiveness to modeling. *Clinical Phycholog*, 18, 718-729.
- Guglielmo, H. M., and Tryon, G. S. (2001). Social skills training in an integrated preschool program. *School Psychology Quarterly*, 16, 158-175.
- Güneysu, S., ve D. Mağden (1985). Anne-babaların çocuklarına karşı tutumlarını etkileyen etmenler, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 12(65), 49-58.
- Güngörmüş, O. (1995). Okul öncesi dönemde baba çocuk ilişkisinin çocuğun gelişimine etkisi. *Ya-Pa 6. Okul Öncesi Eğitimi ve yaygınlaştırılması semineri. (İstanbul, 11-13 mayıs)*. İstanbul: Ya-pa Yayınları.
- Güngörmüş, O (1998). *Baba-çocuk ilişkisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hansen, D.J., Nangle, D., and Ellis, J.T. (1996). Reconsideration of the use of peer sociometrics for evaluating socialskills training. *Behavior Modification*, 20(3), 281-299.

- Hargie, O. (1986). *A handbook of communication skills*. New York: New York University Press.
- Hart, C., Jin, S., Nelson, D., Olsen, J., and Yang, D. (2006). Aversive parenting in china: Associations with child physical and relational aggression. *Child Development*, 77, 554-572.
- Hartup, W. (2000). *The company they keep friendships and their developmental significance. Childhood social development*. Massachusetts ve Oxford: Blackwell Publishers.
- Hersen, M., and Bellack, A.S. (1976). Social skills training for chronic psychiatric patients: rationale, research findings, and future directions. *Comprehensive Psychiatry*, 17, 559-580.
- Jalongo, M.R. (2006). Social skills and young children. *Early Childhood Education Journal*, 20 (7), 279-292.
- Jamyang-Tshering K. (2004). *Social competence in preschoolers: An evaluation of the psychometric properties of the preschool Social Skills Rating System (SSRS)* (Unpublished Doctoral Dissertation). USA: Pace University.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *İnsan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kapıkıran, N., İvrendi, A., ve Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarda sosyal beceri saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 20-28.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (7. Basım). Ankara: Nobel Yayın.
- Kelly, J.A. (1998). *Social-skills training- a practical guide for interventions*. New York: Springer Publishing Company.
- Kılıçarslan, F. (2008). *Çocuğumu nasıl eğitmeliyim*. İstanbul: Turkuaz Kitaplığı.

- Küçük Kurt, M. (1990). *Ailenin psikolojik fonksiyonu. Türkiye aile yillığı*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırmaları Yayınları.
- Lamb, M. E. (1977). Fathers-infant and mother infant interaction in the first year of life. *Child development*, 48, 167-181.
- Maccoby, E. (2000). *Gender and relationships: A developmental account. Childhood social development*. Massachusetts ve Oxford: Blackwell Publishers
- McClelland, M., and Morrison, F.J. (2003). The emergence of learning-related social skills in preschool children. *Early Childhood Research Quarterly*, 18, 206-224.
- McClelland, M., Morrison, F.J., and Holmes, D.L. (2004). Children at risk for early academic problems: The role of learning-related social skills. *Research in Developmental Disabilities*, 25(5), 399- 412.
- McFall, W.T. (1982). Tooth loss in 100 treated patients with periodontal disease, a longterm study. *Journal of Periodontology*, 53, 539-549.
- McLoyd, V. C. (1998). Socioeconomic disadvantage and child development. *American Psychologist*, 53, 185-204.
- Merrel, K.W. and Gimpel, G.A. (1998). *Social skills of children and adolescents*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Mize, J., and Ladd, G.W. (1990). A cognitive social learning approach to social skill training with low status preschool children. *Development Psychology*, 26(3), 388-397.
- Navaro, L. (1987). *Beni duyuyor musun?* (6. Basım). İstanbul: Ya-pa Yayınları.
- Navaro, L. (1990). *Ana-baba okulu*. (10. basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Olivares, J., Martinez, M. and Lozano, M. (1997). Studying the Effects of a social skills training program for mothers and children. *Psicologia Conductural*. 5(2), 277-293.

- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (2002). *Okul öncesi eğitimi*. (11. basım). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Oprea, L. M., (1998). *The relationship of authoritative parenting style of Head Start families and the development of appropriate social skills in preschool children*, (Unpublished Dissertation for the Degree of Doctorate in Education). USA: University of New Orleans.
- Öksüz, Y. (2002). Ergenin kişilik gelişiminde ebeveynin rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 1, 155-156.
- Parker, J. G., and Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk?. *Psychological Bulletin*, 102(3), 357-389.
- Parsons, R. (1997). *Atmış dakikalığına baba* (çev. S. Eren.). Ankara: Hyb Yayıncılık.
- Pettit, G.S., Harrist, A. W., Bates, J. E., and Dodge, K. A. (1991). Family interaction, social cognition and children's subsequent relations with peers at kindergarten. *Journal of Social and Personal Relationship*, 8, 383-402.
- Phillipsen, L.C., Bridges, S.K., Mclemore, G. T. and Saponare, L.A. (1999). Perceptions of social behaviour and peer acceptance in kindergarten. *Childhood Education International*, 14(1),68-77.
- Poyraz, H. ve Dere, H. (2003). *Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Powless, L.D. and Elliott N.S. (2002). *Assessment of social skills of native amerian preschoolers. Teachers and parent rating*. University of Wisconsin, Madison, USA.
- Ramsey, M. (1998). *Professional and popular medicine in france 1770:1830, the Social world of medical practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ravid, R. (1994). *Practical statistic for educators*. New York: University Press İn America.

- Riggio, R .E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (3), 649-660.
- Rinn, R.C., and Markle, A. (1979). *Modification of social skill deficits in children*. New York, NY: Plenum.
- Roberts, E., Bornstein, M.H., Alan M.S., and Barrett J. (1999). Early cognitive development and parent education. *Infant and Child Development*, 8, 49-62.
- Rose-Krasnor, L., Rubin, K.H., Booth,C.L., and Coplan, R. (1996). The relation of maternal directiveness and child attachment security to social competence in preschoolers. *International Journal of Behavioral Development*, 19, 309-325.
- Rudolph, K.D., Hammen, C., and Burge, D. (1995). Cognitive representations of self. Family and peers in school-age children: Links with social competence and sociometric status. *Child Development*, 66, 1385-1402.
- Rutherford, R., Mathur, B., Sarup, J., Quinn, R., and Mary, M. (1998). Promoting social communication skills through cooperative learning and direct instruction. *Journal Citation: Education and Treatment of Children*, 21(3), 354-369.
- Ryder, V. (1995). *Parents and their children*. South Holland, IL: Goodheart-Wilcox Company, Inc.
- Sebanc, M.A., Kearns, T.K., Hernandez, D.M., and Galvin,B.K. (2007). Predicting having a best friend in young children: Friendship features and social adjustment. *The journal of Genetic Psychology*, 168(1), 81-95.
- Seven, S. (2006). *6 Yaş Çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seven, S. (2008). Yedi-sekiz yaş çocuklarının sosyal becerilerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2), 151-174.

- Seven,S., ve Yoldaş, C. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1-18.
- Spence, S. H. (1995). *Social skills training: Enhancing social competence and children and adolescents*. Windsor, UK: The Nfer-Nelson Publishing Company Ltd.
- Stephen, H. (1993). *Conflict resolution with young children; AECA resource book series*. Australian early childhood association Inc. Hawthorn Vic : Australian Council for Educational Research.
- Strom, R., and Strom, P. (1996). Student evaluation of social skills. *Journal of Instructional psychology*, 23(2), 111-117.
- Tabachnick, B. G. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson International Edition.
- Taylor, R.A., and S. Machida. (1994). The contribution of parent and peer support to head start children's early school adjustment. *Early Childhood Research Quarterly*, 9, 3-4.
- Unutkan, Ö.P. (1998). *5-6 yaş grubu aile katımlı sosyalleşme programı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Updegraff, K. A., McHale, S. M., and Crouter, A.C. (2001). Parents involvement in adolescent peer relationships: A comparison of mothers and fathers roles. *Journal of Marriage and Family*, 63, 655-668.
- Weiss, N. P. (1978). The mother –child dyad revisited: Perceptions of mothers and children in twentieth century child –reraring manuals. *Journal of Social Issues*, 34(2), 29 -45.
- Wentzel, K.R., and Erdley, C.A. (1993). Strategies for making friends relations to social behavior and peer acceptance in early adolescence. *Developmental Psychology*, 29(5), 819-826.

- Wentzel, K.R., McNamara-Barry, C. and Caldwell, K.A. (2004). Friendships in middle school: Influence on motivation and school adjustment. *Journal of Educational Psychology*, 96(2), 195-203.
- Westwood, P. (1993). *Commonsense methods for children with special needs strategies for the regular classroom*. London.
- Vural, D.E. (2006). Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik aile katılımlı sosyal beceri eğitim programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yarrow, L. J. Rubenstein, J. L., and Pedersen, F. A. (1975). *Infant and environment* 34(10), 951-957.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk psikolojisi* (16. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Anne baba okulu* (8. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2003). *Ana - baba ve çocuk* (16. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik çağı*. (7. basım). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk ruh sağlığı* (25. Basım). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zembat, R. (1999). *Okul öncesi eğitimde temel konular. Marmara üniversitesi anaokulu /anasınıfı öğretmen el kitabı*. (1. basım). İstanbul: Turan Ofset.
- Zembat, R. ve Unutkan, P.Ö. (2001). *Okul öncesi dönemde çocuğun sosyalleşmesinde ailenin yeri*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

EKLER

EK: 1

SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (4-6 YAŞ)

Değerlendirme Yapılan Kişinin Adı Soyadı :

Değerlendirmeyi Yapan Kişinin Adı Soyadı :

YÖNERGE: Aşağıda 4-6 yaş arasındaki çocukların sahip olması gereken bir takım sosyal beceriler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun sonra da değerlendirmesini yaptığınız çocuğun, sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanına (X) işareti koyunuz. Gözleme olanağı bulamadığınız beceriyi boş bırakınız.

	Her Zaman Yapar	Çok Sık Yapar	Genellikle Yapar	Çok Az Yapar	Hiçbir Zaman Yapmaz
Kişiler Arası Beceriler (KB)					
1. Başkalarının duygularının farkına varır					
2. Hata yaptığında özür diler					
Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB)					
1. Başkasının kızgınlığının farkına varır					
2. Kızgınlığını uygun şekilde sözel olarak ifade eder					
Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB).					
1. Olumsuz grup baskısına uygun şekilde hayır der					
2. Olumsuz akran baskısına uygun şekilde hayır der					
Sözel Açıklama Becerileri (SAB)					

1. Başkalarına kendini tanıtır					
2. Başkalarına arkadaşlarını tanıtır					
Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB)					
1. Baskı altında sakin kalır					
2. Baskı altında kendini uzun süre kontrol etmeye devam eder					
Amaç Oluşturma Becerileri (AOB)					
1. Bağımsız olarak kendine bir amaç oluşturur					
2. Birbirini izleyen amaçlar oluşturur					
Dinleme Becerileri (DB)					
1. Başkalarınca verilen sözel yönergeleri dinler					
2. Başkalarıyla etkileşim içerisindeyken konuşan kişiyi aktif olarak dinler					
Görevleri Tamamlama Becerileri (GTB)					
1. Verilen görev ya da görevleri tamamlamak için çalışır					
2. Üstlendiği görev ya da görevleri zamanında bitirir					
Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB)					
1. Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar					
2. Olumsuz sonuçlar karşısında kızmadan sonuçları kabul eder					

EK: 2**SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU (ANNE)**

Sevgili katılımcı, aşağıda istenen bilgiler araştırmacıya bilgi formunu dolduran katılımcılar hakkında istatistiksel bilgi vermek ve bu grubu bilimsel olarak tanımlayabilme imkânı sağlayacaktır. Lütfen her maddeyi kendinize uygun olan şıkkın yanındaki kutucuğu işaretleyerek yanıtlayınız.

1. Anketi dolduran kişinin çocuğa yakınlık derecesi:
  - Anne
  - Baba
  - Büyükanne
  - Büyükbaba
  - Diğer .....
2. Eğitim Seviyeniz:
  - Okuryazar
  - İlköğretim
  - Lise
  - Lisans
  - Yüksek Lisans ve yukarısı
3. Ailenizin toplam aylık geliri: .....
4. Kaç çocuğunuz var: .....
5. Aşağıda çocuklarınızın yaş ve cinsiyetini belirtiniz (İlk sırada çalışmaya konu olan çocuğunuzun bilgilerini yazınız.)
  - Cinsiyet..... Yaş.....
  - Cinsiyet..... Yaş.....
  - Cinsiyet..... Yaş.....
  - Cinsiyet..... Yaş.....
6. Çocuğunuzun anasınıfına kayıt olmadan önce aldığı eğitimi ve eğitim süresini belirtiniz.
  - Eğitim almadı
  - Kreş (..... yıl)
  - Anaokulu (..... yıl)

EK:3**SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU(BABA)**

Sevgili katılımcı, aşağıda istenen bilgiler araştırmacıya bilgi formunu dolduran katılımcılar hakkında istatistiksel bilgi vermek ve bu grubu bilimsel olarak tanımlayabilme imkânı sağlayacaktır. Lütfen her maddeyi kendinize uygun olan şıkkın yanındaki kutucuğu işaretleyerek yanıtlayınız.

1. Anketi dolduran kişinin çocuğa yakınlık derecesi:
  - Anne
  - Baba
  - Büyükanne
  - Büyükbaba
  - Diğer .....
2. Eğitim Seviyeniz:
  - Okuryazar
  - İlköğretim
  - Lise
  - Lisans
  - Yüksek Lisans ve yukarısı
3. Ailenizin toplam aylık geliri: .....
4. Kaç çocuğunuz var: .....
5. Aşağıda çocuklarınızın yaş ve cinsiyetini belirtiniz (İlk sırada çalışmaya konu olan çocuğunuzun bilgilerini yazınız.)
  - Cinsiyet..... Yaş.....
  - Cinsiyet..... Yaş.....
  - Cinsiyet..... Yaş.....
  - Cinsiyet..... Yaş.....
6. Çocuğunuzun anasınıfına kayıt olmadan önce aldığı eğitimi ve eğitim süresini belirtiniz.
  - Eğitim almadı
  - Kreş (..... yıl)
  - Anaokulu (..... yıl)

EK: 4**M.E.B ELAZIĞ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN BELGESİ**

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.23.00.09-STJ/ 21485
Konu : Araştırma-Anket İzni

15 Ekim 2010

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi
b) İnönü Üniversitesi Rektörlüğü'nün 12/10/2010 tarih ve 500-5282-4978 sayılı yazısı.

İnönü Üniversitesi Eğitim Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Serpil PEKDOĞAN'ın "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveynlerinin Akran Zorbahlığına Karşı tutumları ve Çocukların sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırma ile ilgili geliştirdiği anketini İlimiz Merkezindeki bağımsız anaokullarında uygulayabilmesi için izin isteği, ilgi b) yazı ile bildirilmiştir.

Konu ile ilgili olarak ilgi a) Yönerge çerçevesinde oluşturulmuş olan Bilimsel Araştırma İzni Değerlendirme Komisyonu, 14/10/2010 tarihinde Müdürlüğümüz AR-GE biriminde toplanarak başvuru hakkında gerekli inceleme ve değerlendirmeyi yapmış olup söz konusu çalışmanın 2010-2011 eğitim öğretim yılında İlimiz Merkezindeki bağımsız anaokullarına yönelik olarak uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görülmesi takdirde olurlarınıza arz ederim.

A. Turan YILMAZ
Millî Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

OLUR
14/10/2010

Nihat BÜYÜKBAŞ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

